

תפסיר רס"ג

מא ילי וגה אלמנארה. תצי
סבעתהא: ג) פצנע כדאך
הרון. ואסרג סרג אלמנארה.
אלי מא ילי וגההא. כמא אמר
אללה מוסי: ד) ותדיה צנעה
אלמנארה מצמתה דהב. חתי
ארגלהא ורתארחאה מצמתה.
כאלמנציר. אלדי אורא
אללה מוסי. כדאך צנעהא:

מליל עם אהרן. ותימר ליה. באדלקותך
ית בוציניא. לקביל אפי מנרתא. יהון
מנהרין שבועא בוציניא: ג ויעש בן
אהרן אל-מול פני המנורה
העלה נרתיה כאשר צוה
יהוה את-משה: ועבד בן אהרן.
לקביל אפי מנרתא. אדליק בוצינהא.

כמא דפקיד יי ית משה: ד וזה מעשה המנרה מקשה
זהב עד-ירכה עד-פרחה מקשה הוא כמראה
אשר הראה יהוה את-משה בן עשה את-
המנרה: ודין עובד מנרתא נגידיא דהב. עד שדה עד שושנה
נגידיא היא. כחזוא. דאחזי יי ית משה. בן עבד ית מנרתא: פ

— כס"י —

זלט"ז [עשוי בהכאה] לשון דא לדא נקשן
(ויאל כ, ו). עשת שלכבר זהב היתה, ומקיש
בקרנט וחותר בפשיל לפשט אבריה בתקונן,
ולא נעשית אברים אברים על ידי חבור: עד
ירכה עד פרחה. ירכה היא השדה שעל
הרגלים, חלול כדרך מנורות כסף שלפני
השרים: עד ירכה עד פרחה. כלומר גופה
שלמנורה בלה וכל התלוי בה: עד ירכה.
שהוא אבר גדול: עד פרחה. שהוא מעשה
דק שבה הכל מקשה. ודרך עד לשמש
בלשון זה, כמו (שופטים טו, כ) מגדיש ועד קמה
ועד כרם וית: כמראה אשר הראה וגוי.
בתבנית אשר הראהו בהר, כמו שנאמר
(שמות כה, מ) וראה ועשה בתבניתם וגוי: בן
עשה את המנורה. מי שעשאה. ומדרש

בהעלתך. על שם שהלהב עולה, כתוב
בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד
שתהא שלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו
רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה
שעליה הכהן עומד ומטיב: אל מול פני
המנורה. אל מול נר אמצעי שאינו בקנים,
אלא בגוף שלמנורה: יאירו שבעת הנרות.
ששה שעל ששת הקנים, שלשה המנורות
פונים למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן
שלשה המערביים ראשי הפתילות למול
האמצעי. ולמה, כדי שלא יאמרו לאורה הוא
צריך: ג ויעש בן אהרן. להגיד שבחו
שלאהרן שלא שנה: ד וזה מעשה המנורה.
שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע לפי
שנתקשה בה, לכך נאמר וזה: מקשה. כטי"ן

תפסיר רס"ג

❖ שני בספרי תימן ❖

וַיִּדְבֹר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יְיָ עִם
 מֹשֶׁה לְמִימַר: קַח אֶת־הַלְוִיִּם
 מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ
 אֹתָם: קָרִיב יָת לְיוֹאֵי. מִגּוֹ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּתְדַבֵּי יְתָהוֹן: וְכֹה־
 תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרֵם הַזֶּה
 עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־

(ה) ת'ם כלם אללה מוסי'
 תפלימא: (ו) קדם אלליואניין. מן
 בין בני אסראיל. וטהרהם:
 (ז) ופדי' אצנע להם פי
 תטהירם. אנצ'ח עליהם מן
 מא אלד'פנה. וימרון אלמוס
 עלי' גמיע בדנהם. ויג'סלון
 תיאבהם ויטהרון: (ח) ויקרבו
 תזרא מן אלבקר. ומעה בר
 סמד מלתות בדהן. ותזר אכיר
 מן אלבקר כידה לאלד'פנה:

בְּשָׂרָם וּכְבָסוּ בַגְדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ: וּכְדִין תַעֲבִיד לַהוֹן
 לְדַבּוּאֵי הוֹן. אַדִּי עֲלֵיהוֹן מֵיָא דְחֲטָתָא. וַיַּעֲבֹרוּן מִסְפָּר עַל כָּל בִּשְׂרָהוֹן.
 וַיַּחֲרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן וַיִּדְבּוּן: וְלִקְחוּ פֶר בֶּן־בָּקָר וּמִנְחָתוֹ
 סֹלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וּפַר־שְׁנֵי בֶן־בָּקָר תִּקַּח
 לְחֲטָאת: וַיִּסְבוּן תוֹר בַּר תוֹרֵי. וּמִנְחָתֶיהָ. סוּלְתָא דְפִילָא בַמִּשְׁחָ.
 וְתוֹר תִּנְיֵן בַּר תוֹרֵי תִסַּב לְחֲטָתָא: וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם

— רס"י —

אגדה על ידי הקדוש ברוך הוא נעשית
 מאליה: וקח את הלויים. קחם בדברים.
 אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום:
 זהה עליהם מי חטאת. שלאפר הפרה
 מפני טמאי מתים שבהם: והעבירו תער.
 מצאתי בדברי רבי משה הדרשן, לפי שנתנו
 כפרה על הבכורות שעבדו עבודה זרה והיא
 קרויה זבחי מתים, והמצורע קרוי מת,
 הזקיקם תגלחת כמצורעים: וליקחו פר בן
 בקר. והוא עולה, כמו שנאמר (פסוק יג)
 ועשה את האחד עולה, והוא קרבן צבור
 בעבודה זרה: ופר שני. מה תלמוד לומר
 שני לומר לה, מה עולה לא נאכלת, אף
 חטאת לא נאכלת. ובזו יש סמך לדבריו
 בתורת פהנים. ואומר אני שהוראת שעה
 היתה, ששעיר הנה להם להביא לחטאת

וזלק הדקדוק: וכבסו בגדיהם והטהרו. עבר מבנין התפעל והסגול במקום פתח כי הה"א
 היתה ראויה להדגש לולי שהיא גרונית והטי"ת בפתח כמו שבא בצווי (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ט) וקדם אלליואנין. בין ידי כיבא אלמחציר. וגזוק גמאעה בני אסראיל: י) וקדמם בין ידי אללה. ויסנד בני אסראיל אידיהם עליהם: יא) ויזפהם הרון זפא בין ידי אללה. מן בני אסראיל. פיכוננו יכדמון כדמיה אללה: יב) ואלליואנין יסנדו אידיהם. עלי רוס אלת יראן. ואצנע אחדהמא דכונה. ואלאכר צעידה ללה. ואסתגפר ענהם: יג) ואוקפהם בין ידי הרון

לפני אהל מועד והקהלת את כל עדת בני ישראל: ותקריב ית ליואי לקדם משכן ומנא. ותכנוש ית כל פנשתא דבני ישראל: והקרבת את הלויים לפני יהוה וסמכו בני ישראל את ידיהם על הלויים: ותקריב ית ליואי קדם יי. ויסמכו בני ישראל ית ידיהון על ליואי: והניף אהרן את הלויים

תנופה לפני יהוה מאת בני ישראל והיו לעבד את עבדת יהוה: וירם אהרן ית ליואי ארמא קדם יי. מן בני ישראל. ויהון למפלח ית פולחנא דיי: והלויים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה ליהוה לכפר על הלויים: וליואי יסמכו ית ידיהון. על ריש תוריא. ועביד. ית חד חטאתא. וית חד עלתא קדם יי. לכפרא על ליואי: והעמדת את הלויים לפני אהרן ולפני

רס"י

עבודה זרה עם פר העולה: ט) והקהלת את כל עדת. לפי שהלויים נתנים קרבן כפרה תחתיהם, ובאו ויעמדו על קרבנם ויסמכו את ידיהם עליהם: יא) והניף אהרן את הלויים תנופה. כדרך שאשם מצורע טעון תנופה חי. שלש תנופות נאמרו בפרשה זו

הראשונה לבני קהת, לכפר נאמר בם והיו לעבוד את עבודת ה', לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם הארון והשלחן ויני. השנייה לבני גרשון, לכפר נאמר בם תנופה לה, שאף עליהם היתה עבודת הקדש יריעות וקרסים הנראים בבית קדש הקדשים, והשלישית

תפסיד רס"ג

בְּנֵי וְהִנֵּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה

לַיהוָה: וּתְקִים יָת לַיֹּאֵי. קָדָם אֶהְרֹן

וּקָדָם בְּנוֹהֵי. וּתְרִים יְתֵהוֹן. אֶרְמָא קָדָם

: וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם

מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי

הַלְוִיִּם: וְתִפְרִישׁ יָת לַיֹּאֵי. מִגֹּז בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל. וְיֵהוֹן מִשְׁמֵשִׁין קָדָמִי לַיֹּאֵי: (שׁו"י)

: וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם

לְעַבְדָּךְ אֶת־אֵהֶל מוֹעֵד

וּטְהַרְתָּ אֹתָם וְהִנֵּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: וּבְתֵר בֶּן יִיעֲלוֹן

לַיֹּאֵי. לְמַפְלַח יָת מִשְׁפַּן זְמַנָּא. וּתְדַפֵּי יְתֵהוֹן. וּתְרִים יְתֵהוֹן אֶרְמָא:

כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

תַּחַת פְּטָרְתָּ כָּל־רְחֵם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל

לְקַחְתִּי אֹתָם לִי: אֲרִי אֶפְרָשָׂא מוֹפְרָשִׁין אֲנוֹן קָדָמִי. מִגֹּז בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל. חֲלָף פְּתַח כָּל וְלִדָּא. בּוֹכְרָא כּוֹלָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. קְרִיבִית

יְתֵהוֹן קָדָמִי: כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָּל־בְּכוֹר בְּאַרְצֵךְ

מִצְרַיִם הַקְּדָשְׁתִּי אֹתָם לִי: אֲרִי דִילִי כָּל בּוֹכְרָא בְּבָנֵי

יִשְׂרָאֵל. בְּאַנְשָׂא וּבַבְּעִירָא. בְּיוֹמָא. דְּקַטְלִית כָּל בּוֹכְרָא בְּאַרְעָא

וּבְנֵיה. וְזָפְתָם זָפָא לְלָה:

(יֵד) וְאַעֲזוֹלָהֶם מִן בֵּין בְּנֵי

אִסְרָאֵל. כִּיכּוֹנֵנוּ לִי: טו) וּבַעֲד

דְּאֵלְךָ יִדְכִּילוֹן. לִיכִדְמוֹן כִּבְּא

אַלְמַחְצִיר. וְקָד טְהַרְתֶּם.

וְזָפִיתֶם זָפָא: טז) לְאַנְהֶם

מִגְעוּלִין לִי. מִן בֵּין בְּנֵי

אִסְרָאֵל. בְּדַל כָּל בְּכֵר. פֹּאֲתַח

כָּל בֵּטוֹן מִן בְּנֵי אִסְרָאֵל.

אִכְדִּיתֶם לִי: יז) כְּמָא כָּאן לִי

כָּל בְּכֵר. פִּי מָא בֵּין בְּנֵי

אִסְרָאֵל. מִן אֲנַסָּאן אֵלִי

— רש"י —

לְבָנֵי מְרָרִי: טז) נִתְּנִים נִתְּנִים. נִתּוּנִים לְמִשְׁאָ בְּכוֹר. שְׁלִי הָיוּ הַבְּכוֹרוֹת בְּקוֹ הַדִּין שֶׁהִגְנֹתִי

נִתּוּנִים לְשִׁיר: פְּטָרְתָּ. פְּתִיחַת: יז) כִּי לִי כָּל עֲלִיָּהֶם בֵּין בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם וְלְקַחְתִּי אֹתָם לִי

תפסיר רס"ג

בהימיה. ודיאלך פי יום אהלכת
 כל בכר פי בלד מצר.
 אקדסתהם לי: יח) כדאלך
 אתכדית אלליואניין בדהלם:
 (ט) וגעלתהם להרון ובניה. מן
 בין בני אסראיל. ליכדמו
 כדמתהם פי כבא אלמחצר.
 ויסתגפרו ענהם. ולא יחל בדם
 ובא. אד' הם תקדמו אלי'
 אלקדס: (כ) וצנע מוסי'
 והרון. וסאיר גמאעה' בני
 אסראיל לאלליואניין. כגמיע
 מא אמר אללה מוסי' פי
 סבבהם כדאלך צנעו להם:

דמצרים. אקדישית יתהון קדמי:

**וְאָקַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת
 כָּל־בְּכוֹר בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וְקָרִיבִית יָת לַיְוָאֵי. חֲלָף כָּל בּוֹכֵרָא בְּבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל: יט) וְאַתְּנָה אֶת־הַלְוִיִּם
 נְתַנִּים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
 מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֶבֶד
 אֶת־עֲבֹדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בְּאֶהַל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי**

**יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ:
 וַיִּהְיֶיבִית יָת לַיְוָאֵי. מְסִירִין לְאַהֲרֹן וּלְבָנָוְהִי. מְגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל. לְמַפְלַח. יָת
 פּוֹלְחֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא. וּלְכַפֵּרָא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יִהְיֶה.
 בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹתָא. בְּמִקְרַב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקוֹדֶשׁא: כ) וַיַּעַשׂ
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוֹוִים
 כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְלוֹוִים כִּן־עָשׂוּ
 לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְעֶבֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וְכָל כְּנִשְׁתָּא דְּבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל לַיְוָאֵי. כְּכֹל. דְּפִקִּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה לַיְוָאֵי.**

— רס"י —

עד שטעו בעגל, ועבשיו ואקח את הלויים: תורה, וכך ראיתי בבראשית רבה: ולא יהיה
 יט ואתנה וגוי. חמשה פעמים נאמר בני בכני ישראל נגף. שלא יצטרכו לגשת אל
 ישראל במקרא זה, להודיע חבתן שנכפלו הקדש, שאם יגשו יהיה נגף: כויעש משה
 אנפרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חמשי ואהרן וכל עדת וגוי. משה העמידן ואהרן

תפסיד רס"ג

(א) פתד'כּוּ וג'סלוּ תיאבדוּם. וז'פּהם הרון ז'פּא בין ידי אללה. ואסתג'פר ענהם וטהרהם: (ב) ובעד ד'אלך דכ'לו. ל'כדמו כ'דמתהם פי כ'פא אלמחצ'ר. בין ידי הרון ובניה. כגמיע מא אמר אללה מוסי בסבב'הם. כד'אך צנעו להם: (ג) תים כלם אללה מוסי תכלימא: (ד) הד'א רסס אלליואניין. מן אבן כ'מסה

בן עבדו להון בני ישראל:
ויתחטאו הלואים ויכבסו
בגדיהם וינף אהרן אתם
תנופה לפני יהוה וכפר
עליהם אהרן לטהרם:
 ואדביאו ליואי. וחורו לבושיהון. וארים
 אהרן יתהון. ארמא קדם יי. וכפר
 עליהון. אהרן לדבואיהון:
ואחרי-כן באו הלואים

לעבד את-עבדתם באהל מועד לפני אהרן
ולפני בניו כאשר צוה יהוה את-משה על-
הלואים בן עשו להם: ובתר בן עלו ליואי. למפלח ית
 פולחנהון במשפן זמנא. קדם אהרן וקדם בנוהי. כמא דפקיד יי ית
 משה על ליואי. בן עבדו להון: **ס** **וידבר יהוה אל-**
משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר: **כד זאת אשר**
ללואים מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא
לעבא עבא בעבדת אהל מועד: דא דלליואי.

— רס"י —

הניפן וישראל סמכו את ידיהם: **כז כ'אשר** ובמקום אחר אומר (במדבר ז, ג) מבן שלשים
 צוה ה' וגו' **בן עשו.** להגיד שבח העושין שנה, הא פיצר, מבן עשרים וחמש בא
 והנעשה בהן, שאחד מהן לא עפב: **כז זאת** ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים, ובן
אשר ללואים. שנים פוסלים בהם, ואין שלשים עובד, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן
 המומים פוסלים בהם: **מבן חמש ועשרים.** יפה במשנתו בחמש שנים, ששוב אינו רואה:

ז'לק הדקדוק: **כז בן עשו להם.** מארכה בתיבת כן בכל התיגאן וטפחא בתיבת עשו:

תפסיר דס"ג

ועשרין סנה פצאעדא. ידכיל
לאלגיש. לכדמה' כ'בא
אלמחציר: כה) ומן אבן כ'מסין
סנה. ירגע ענה. ולא יכ'דם
אבדאן: כו) לכן יכ'דם מע
אכ'תה. פי חפץ' כ'בא
אלמחציר. ואמא כ'דמתה
אלאו'לא פלא יכ'דם. כד'אך
אצנע בהם פי מחפצ'הם:
ט א) וקבל דיאלך כלם
אללה מוסי' פי ברייה' סיני. פי
אלסנה אלתיאניה. לכ'רוגהם
מן ב'לד מצר. פי אלשהר
אלאו'ל קאילא: ב) ויצנעו בני
אסראיל. אלפסח פי וקתה:

מבר עשרין וחמש שנין ולעילא. ייתי
לחילא חילא. בפולחן משפן זמנא:
כה ומפן חמשים שנה ישוב
מצבא העבדה ולא יעבד
עוד: ומבר חמשין שנין. יתוב מחיל
פולחנא. ולא יפלח עוד: כו ושרת
את אחיו באהל מועד
לשמר משמרת ועבדה לא
יעבד ככה תעשה ללוים
במשמרתם: וישמש עם אחוהי.

במשפן זמנא למטר מטרא. ופולחנא לא יפלת. כדין. תעביד לליואי

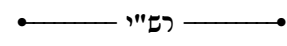
במשמרתהון: פ ספרי תימן (שלישי) א וידבר יהוה

אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם

מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר: ומליל יי עם
משה במדברא דסיני. בשתא תנייתא. למפקהון מארעא דמצרים.

בירחא קדמאה למימר: ב ויעשו בני ישראל את

הפסח במועדו: ויעבדון בני ישראל. ית פסחא בזמניה:

ככ ולא יעבד עוד. עבודת משא בכתף.
אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון
עגלות. וזהו ושרת את אחיו עם אחוהי
כתרגומו: כו לשמר משמרת. לחנות סביב
לאהל, ולהקים ולהוריד בשעת המסעות:
ט ב' בחדש הראשון. פרשה שבראש הספר
לא נאמרה עד איר, למדת שאין סדר מקדם
ומאחר בתורה. ולמה לא פתח בזו, מפני
שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה
שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח
זה בלבד: ז במועדו. אף בשבת. במועדו אף
בטמאה:

תפסיד רס"ג

ג) פי אליום אלראבע עשר. מן
 הדיא אלשהר. בין אלג'רובין.
 תצנעוה פי וקתה. כגמיע
 רסומה ואחפאמה תצנעוה:
 ד) פכלם מוסי בני אסראיל פי
 עמל אלפסח: ה) פעמלוה פי
 אלשהר אלאוול. פי אליום
 אלראבע עשר מנה. בין
 אלג'רובין פי ברייה סיני.
 כגמיע מא אמר אללה מוסי.
 כדיאד צנעו בני אסראיל:
 ו) ככאן פיהם אנאס. תנגסו

בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר-יוֹם בַּחֹדֶשׁ
 הַזֶּה בֵּין הָעֲרָבִים תַּעֲשׂוּ
 אֹתוֹ בְּמַעְדּוֹ כְּכֹל-חֻקֹּתָיו
 וּכְכֹל-מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:
 בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא. בִּירְחָא הַדִּין. בֵּין
 שְׁמֵשִׁיא. תַּעֲבֹדוּן יְתִיָּה בְּזִמְנִיָּה. כְּכֹל
 גְּזִירַתִּיָּה וּכְכֹל דְּחֻזִּי לִיָּה תַּעֲבֹדוּן יְתִיָּה:
 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:

וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְד פֶּסַח־א: ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת-
 הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין
 הָעֲרָבִים בְּמִדְבַּר סִינִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת-מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַעֲבָדוּ יֵת פֶּסַח־א.
 בְּנִסְיָן. בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יוֹמָא לִירְחָא. בֵּין שְׁמֵשִׁיא בְּמִדְבַּר־א דְּסִינִי.
 כְּכֹל. דְּפִקִּיד יֵי יֵת מֹשֶׁה. כֵּן עָבָדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי אֲנָשִׁים
 אֲשֶׁר הָיוּ טִמְאִים לְנַפְשׁ אָדָם וְלֹא-יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת-
 הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי

— רס"י —

ג ככל חקתיו. אלו מצות שבגופו, שה תמים
 זכר בן שנה: וככל משפטי. אלו מצות
 שעל גופו ממקום אחר, כגון שבעת ימים
 למצה ולבעור חמץ. [מצות שבגופו, שה
 תמים זכר בן שנה. שעל גופו, צלי אש ראשו
 על כרעיו ועל קרבו. שחוצ לגופו, מצה

ובעור חמץ: ד וידבר משה וגוי. מה תלמוד
 לומר, והלא נאמר (ויקרא כג, מד) וידבר משה
 את מועדי ה', אלא כששמע פרשת מועדים
 מסיני, אמרה להם, וחסור והזהירם בשעת
 מעשה: ולפני משה ולפני אהרן.
 כששניהם יושבין בבית המדרש באו

תפסיר רס"ג

במיית מן אלנאס. פלם יגוז להם אן יעמלו אלפסח פי דאלך אליום. פתקדמו פיה. בין ידי מוסי' וחרון: ז) וקאלו. נחן אנגאס מן מיית מן אלנאס. פלם גמנע. מן אן נקרב מתיל קרבאן אללה פי וקתה. פי מא בין בני אסראיל: ח) פקאל להם מוסי'. קפו חתא אסמע. מא יאמר אללה פים: ט) ת'ם פלם אללה מוסי' תכלימא: י) מר בני אסראיל קאילא. אי אנסאן פאן נגס מן מיית. או פי ספר

אָהֲרֹן בֵּינוֹם הָהוּא: וְהוּוּ גִוְבְרִיא. דְּהוּוּ מְסֻאֲבִין לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא. וְלֹא יִכִּילוּ לְמַעַבְדַּ פְּסַחָא בְּיוֹמָא הַהוּא. וְקָרִיבוּ. קָדָם מֹשֶׁה. וְקָדָם אָהֲרֹן בְּיוֹמָא הַהוּא: **וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלֵינוּ אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לְמַה נִּגְרָע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־קִרְבָּן יְהוָה בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** וַאֲמָרוּ. גִּוְבְרִיא הָאֲנוּן לִיָּה. אֲנַחְנָא מְסֻאֲבִין לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא. לְמָא נְתַמְנַע. בְּדִיל דְלֹא לְקַרְבָּא. יֵת קִוְרַבְנָא דִּי בְּזַמְנִיָּה. בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעָה מֶה־יַּעֲוֶה יְהוָה לָכֶם:** וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה. אֹרִיכוּ עַד דְאַשְׁמַע. מָא דְאַתְּפַקְד מִן קָדָם יי על דילכון: **פ** **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:** וּמִלִּיל יי עם משה למימר: **דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יְהִיָּה טְמֵא | לְנֶפֶשׁ**

— רס"י —

ושאלום. ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם אמרו לו יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים משה לא היה יודע, אהרן מנין לו: ז) למה ונאכל הבשר לטהורים. אמר להם עמדו נגדע. אמר להם אין קדשים קרבים בטמאה. ואשמעה, פתלמיד המבטח לשמוע מפיו רבו.

זולק הדקדוק: חמה יעוה. לחוד רפי (מהר"ב): איש איש כי יהיה טמא | לנפש. יש פסיק בין תיבת טמא לתיבת לנפש לומר לך שיש חילוק בין הטמאים איש נדחה ואין צבור נדחה (מהר"ב):

שמך המור (י) איש איש. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

מנכם. או מן אגיאלכם. פיצנע פסחא ללה: יא) פי אלשהר אל תיאני. פי אליום אלראבע עשר מנה. בין אלג'רובין אצנעוה פי וקתה. מע פטיר ומראר יאכלונה: יב) לא יבקו מנה אליו אלג'דאה. ולא יכסרו מנה עצמא. וכסאיר רסום אלפסח יצנעוה: יג) ואי רגל כאן טאהר ולם יפון פי ספר. ואמתנע אן יעכל אלפסח. פינקטע דיאלך אללאנסאן מן בין קומה. אד'

או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליהוה: מליל. עם בני ישראל למימר. גבר גבר ארי יהי מסאב לטמי נפשא דאנשא. או באורח רחיקא לכון. או לדריוכון. ויעביד פסחא קדם יי: **בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על-מצות**

ומררים יאכלהו: בירחא תנינא. בארבעת עשרא יומא. בין שמשיא יעבדון יתיה. על פטיר ומררין יכלוניה: **לב לא ישאירו ממנו עד-בקר ועצם לא ישברו-בו ככל-חקת הפסח יעשו אתו:** לא ישארו מניה עד צפרא. וגרמא לא יתרון ביה. ככל גזירת פסחא יעבדון יתיה: **דג והאיש אשר-הוא טהור ובדרך לא-היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי | קרבן יהוה לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא:** וגוברא דהוא דכיו באורח לא הוה.

— רס"י —

י או בדרך רחקה. נקוד עליו. לומר לא שרחוקה ודאי, אלא שהיה חוץ לאסקפת העזרה כל זמן שחיטה. פסח שני מצה וזמין עמו בבית ואין שם יום טוב, ואין אסור חמץ אלא עמו באכילתו:

אשרי לוד אשה שפך מבטח שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה. וראויה הייתה פרשה זו להאמר על ידי משה בשאר כל התורה בלה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן שמגלגלין זכות על ידי זכאי:

תפסיר רס"ג

לם יקרב קרבאן אללה פי וקתנה. פקד חמל ד'אלך אלדגל וזרה: יד) ואן דכיל פיכס דכיל. פליצנע פסחא ללה. כרסם אל פסח וחכמה פדיאך יצנע. אד' שריעה ואחדה תכון לכם. לאל דכיל וצריח אל'אמה: טו) ומן יום נצב אלמסכן ג'טאה אל ג'מאם עלי כ'בא אלשהאדה. ובאלליל יכון עליה. פרויא (קרי: פרויא) נאר אלי אלג'דאה: טז) פדיאך יכון דאימא. אל ג'מאם יג'טיה נהארא. ורויא (קרי: ורויא) אלנאר לילא:

ויתמנע מלמעבד פסחא. וישתיצי. אנשא ההוא מעמיה. ארי קורבנא די. לא קריב בזמניה. חוביה יקביל גוברא ההוא: **וְכִי־יָגֹר אֶתְכֶם גֹּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה כַּחַקַּת הַפֶּסַח וְכַמִּשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלִגֵּר וְלֹא־זָרַח הָאָרֶץ: וְאֲרִי יִתְגַּיֵר עִמְכֹן גִּיּוֹרָא. וְיַעֲבִיד פֶּסַח קָדָם יי. כַּגִּזְרַת פֶּסַחא. וּכְדַחֲוֵי לִיה כֵּן יַעֲבִיד. קִימָא חַד יְהִי לְכוּן. וְלִגִּיּוֹרִיא וְלִיעִיבִיא**

דארעא: **ס** דביערי תיטן בספרי (דביעי) טו **וּבְיֹום הַקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן כַּסָּה הָעֵנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדֻת וּבְעָרֵב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן כַּמְרֵאֵה־אֵשׁ עַד־בֹּקֶר: וּבְיֹמָא דְאֶתְקַם מִשְׁכְּנָא. חָפָא עֲנָנָא ית משכנא. לְמִשְׁכְּנָא דְסָהֲדוּתָא. וּבְרִמְשָׂא הוּי עַל מִשְׁכְּנָא. כַּחֲזִיו אִישְׁתָּא עַד צַפְרָא: **כ** **כֵּן יִהְיֶה תַמִּיד הָעֵנָן יְכַסֵּנוּ וּמְרֵאֵה־אֵשׁ לַיְלָה: כֵּן הוּי תְדִירָא. עֲנָנָא חָפִי לִיה. וְחִזִּיו אִישְׁתָּא בְּלִילִיא:****

— רש"י —

יד וכי יגור אתכם גר ועשה פסח. יכול כל המתגיייר יעשה פסח מיד, תלמוד לומר חקה אחת וגו' אלא כף משמעו, וכי יגור אתכם גר ובא עת לעשות פסח עם חבריו כחקה

זולק הדקדוק: ועשה פסח. פילג בספרים יש שקורין בדחיק ויש ברפי והנכון ברפי ודלעיל רפי (מהר"ם). והכרעתו אמת מטעם שהה"א שרשית ודוק: **טו** ובערב יהיה על המשכן. תיבת ובערב באזלא על העי"ן בכל התיגאן לא בגריש:

תפסיד רס"ג

וּלְפִי הַעֲלֹת הָעֲנָן מֵעַל
 הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֵן יִסְעוּ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּבְמִקּוֹם אֲשֶׁר
 יִשְׁכַּן-שָׁם הָעֲנָן שָׁם יַחֲנוּ
 בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וּלְפֹסֵם. אֶסְתַּלְקוּת
 עֲנָנָא מֵעֲלֹי מִשְׁכַּנָּא. וּבִתְרֵי כֵן. נְטָלִין בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל. וּבְאַתְרֵי דְדְשָׁרֵי תַמָּן עֲנָנָא. תַמָּן
 שָׁרֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: דְּעַל-פִּי יְהוָה
 יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-פִּי
 יְהוָה יַחֲנוּ כָּל-יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכַּן הָעֲנָן עַל-
 הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ: עַל מִימְרָא דֵי. נְטָלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְעַל מִימְרָא
 דֵי שָׁרֹן. כָּל יוֹמִין. דְּדְשָׁרֵי עֲנָנָא. עַל מִשְׁכַּנָּא שָׁרֹן: וּבְהָאֲרֵיךְ
 הָעֲנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ בְנֵי-
 יִשְׂרָאֵל אֶת-מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא יִסְעוּ: וּבְאֹרְכוֹת
 עֲנָנָא. עַל מִשְׁכַּנָּא יוֹמִין סְגִיֵּיאִין. וְיִטְרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יְתַּ מִּטְרַת מִימְרָא
 דֵי וְלֹא נְטָלִין: בַּ וַיֵּשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֲנָן יָמִים מִסְפָּר

— רס"י —

יִּ הַעֲלֹת הָעֲנָן. כְּתַרְגוּמוֹ אֶסְתַּלְקוּת, וְכֵן
 וְנִעְלָה הָעֲנָן, וְלֹא יִתְכַן לְכַתּוּב וּלְפִי עֲלֹת
 הָעֲנָן וְעִלָּה הָעֲנָן, שְׁאִין זֶה לְשׁוֹן סְלוּק אֵלָא
 צְמוּחַ וְעִלָּה, כְּמוֹ (מַלְכִּים ט' י"א, מֵד) וְהִנֵּה עַב
 קִטְנָה כְּכַף אִישׁ עִלָּה מִיָּם: יִּ עַל פִּי ה'
 יִסְעוּ. שְׁנִינֵי בְּמִלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן, כִּינֵן שְׁהִיֹּ
 יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים הִנֵּה עֲמוּד הָעֲנָן מִתְקַפֵּל
 וְנִמְשָׁךְ עַל גְּבִי בְּנֵי יְהוּדָה כְּמִין קוֹרָה, תְּקַעוּ

וּפְעָמִים: יָמִים מִסְפָּר. יָמִים מוֹעֲטִים:

תפסיד רס"ג

אלג'מאם אייאמא מחצאה
עלי' אלמספן. פדם עלי' קול
אללה ועלי' קולה ירחלון:
כא) נרב' מא פאן אלג'מאם
מן אלמסא עלי' אלצבאח.
תים ירתפע באלג'דאה
וירחלון. או נהאר א ולילא. תים
ירתפע וירחלון: כב) או יומין
או שהרא או חולא. אדיא
טאלת מודה אלג'מאם עלי'
אלמספן ליספן עליה. בני
אסראיל מקימין גיר ראחלון.
ופי ארתפאעה ירחלון:
כג) פדיאך עלי' קול אללה
ינולון. ועלי' קולה ירחלון.
ויחפצון מא אסתתפצ'הם.
מן קולה ביד מוסי':

עַל-הַמִּשְׁכָּן עַל-פִּי יְהוָה
יִחַנוּ וְעַל-פִּי יְהוָה יִסְעוּ:
וְאִית. דְּהוּי עֲנָנָא. יוֹמִין דְּמִנִּין עַל
מִשְׁכָּנָא. עַל מִמְרָא דִּי שָׂרֵן. וְעַל מִמְרָא
דִּי נְטָלִין: כֵּא וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה
הָעֲנָן מֵעָרֵב עַד-בֹּקֶר
וְנַעֲלָה הָעֲנָן בַּבֹּקֶר וְנִסְעוּ
אוּ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנַעֲלָה
הָעֲנָן וְנִסְעוּ: וְאִית. דְּהוּי עֲנָנָא
מִרְמָשָׁא עַד צַפְרָא. וּמִסְתַּלֵּק עֲנָנָא.
בְּצַפְרָא וְנְטָלִין. אוּ יוֹמָם וְלַיְלָה. וּמִסְתַּלֵּק
עֲנָנָא וְנְטָלִין: כֵּב אוּ-יָמִים אוּ-

חֹדֶשׁ אוּ-יָמִים בְּהֶאֱרִיד הָעֲנָן עַל-הַמִּשְׁכָּן
לְשֹׁכֵן עָלָיו יִחַנוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ
וּבַהֲעֵלְתוּ יִסְעוּ: אוּ תִרִין יוֹמִין אוּ יִרְחָא אוּ עֲדָן בְּעֲדָן.
בְּאוֹרְכוֹת עֲנָנָא עַל מִשְׁכָּנָא לְמִשְׁרֵי עֲלוּהִי. שָׂרֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא
נְטָלִין. וּבְאִסְתַּלְקוּתִיה נְטָלִין: כֵּג עַל-פִּי יְהוָה יִחַנוּ וְעַל-
פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת-מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שְׁמְרוּ עַל-פִּי
יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה: עַל מִמְרָא דִּי שָׂרֵן. וְעַל מִמְרָא דִּי נְטָלִין.
יַת מִטְרַת מִמְרָא דִּי נְטָרִין. עַל מִמְרָא דִּי בִידָא דִּמֹשֶׁה: כֵּפ

— רס"י —

כז או ימים. שנה, כמו (ויקרא כב, כט) ימים תהיה גאלתו:

תפסיר רס"ג

וַיִּדְבֹר יְהוָה חֲמוּטֵי בְסִפְרֵי תִימֹן ^י וַיִּדְבֹר יְהוָה

אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^ב וּמְלִיל יְיָ עִם

מֹשֶׁה לְמִימֵר: ^ג עֲשֵׂה לְךָ שְׂתִי

חֲצוּצֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה

תַּעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ

לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמִסַּע

אֶת-הַמַּחְנוֹת: ^ד עֲבִיד לְךָ. תִּרְתִּין

חֲצוּצָרִין כֶּסֶף. נְגִיד תַּעֲבִיד יְתֵהוֹן. וַיְהִי

לְךָ לְעֶרְעָא פְּנִשְׁתָּא. וּלְאַשְׁלָא יְת מִשְׁרֵיתָא: ^ה וְתִקְעוּ בָהֶן

וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל-הָעֵדָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

וְיִתְקַעוּן בָּהֶן. וַיִּזְדַּמְנוּן לְוֹתֵךְ כָּל פְּנִשְׁתָּא. לְתַרְע מִשְׁבֵּן זְמַנָּא:

^ו וְאִם-בְּאַחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים

רְאִשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: ^ז וְאִם בְּחֶדָא יִתְקַעוּן. וַיִּזְדַּמְנוּן לְוֹתֵךְ

רַבְרַבָּיָא. רִישֵׁי אֶלְפֵי דְיִשְׂרָאֵל: ^ח וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה

— כ"י —

^י עֲשֵׂה לְךָ. שִׁיחֵי תוֹקְעִין לְפָנֶיךָ בְּמִלְךָ. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (דְּכִיס לֵג, ס) וַיְהִי בִישְׁרוֹן מִלְךָ: עֲשֵׂה לְךָ. מִשְׁלָף: [עֲשֵׂה לְךָ. אַתָּה עוֹשֶׂה וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם וְלֹא אַחֲרָי: לְמִקְרָא הָעֵדָה. בְּשִׁתְּרֻצָּה לְדַבֵּר עִם הַסְּנֵהֲדִרִין וּשְׂאֵר הָעָם וְתִקְרָא לְאַסָּף אֵלֶיךָ. תִּקְרָאָם עַל יְדֵי חֲצוּצֹת: וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחְנוֹת. בְּשַׁעַת סְלוֹק מִסְּעוֹת תִּתְקַעוּ בָהֶם לְסִימֹן. נִמְצְאָתָּ אַתָּה אוֹמֵר עַל פִּי שְׁלִשָּׁה הָיוּ נוֹסְעִים. עַל פִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעַל פִּי מֹשֶׁה וְעַל פִּי

חֲצוּצֹת: מְהַעֲשֶׂת תַּעֲשֶׂה בְּהַקְשָׁת קַרְנֵס: ג וְתִקְעוּ בָהֶן. בְּשִׁתִּיחֹן וְהוּא סִימֹן לְמִקְרָא הָעֵדָה. שְׁנֵאמַר וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ד וְאִם בְּאַחַת יִתְקַעוּ. הוּא סִימֹן לְמִקְרָא הַנְּשִׂאִים. שְׁנֵאמַר וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים. וְאַף הֵן יַעֲדִתֶּן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וּמִגְזֵרָה שְׁוָה הוּא בָּא בְּסִפְרֵי: ח וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה. סִימֹן מִסַּע הַמַּחְנוֹת תִּקְיַעַה תְּרוּעָה וְתִקְיַעַה. כֶּף הוּא נְדָרֵשׁ בְּסִפְרֵי מִן הַמִּקְרָאוֹת הַיְתִירִים:

תפסיר רס"ג

ירחל בהא אלעסאכר.
אלנאזלין פי אלמשרק:
(ו) ונפכיו נפכיא מגלבא
תאניא. ירחל בהא אלעסאכר.
אלנאזלין פי אלגנוב. כדאך
נפכיו נפכיא לרחילהם: (ז) ופי
תגויק אלגוק. אנפכיו נפכיא
ולא תגלבו: (ח) ובני הרון
אלאימה. יצ'רבו באלאבואק.
ויכון לפם דיאלד. רסם אלדהר
לאגיאלכם: (ט) ואדיא צרתם
אלי חרב פי בלדכם. מע
אלעדו אלמעאדיכם. פגלבו

וּנְסֵעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִים

קִדְמָה: וְתִתְקַעוּן יַבְבְּתָא. וַיִּטְלוּן

מִשְׂרֵיתָא. דְּשֶׁרֶן קְדוּמָא: וְתִקְעֶתֶם

תְּרוּעָה שְׁנִית וְנָסְעוּ

הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִים תִּימְנָה

תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמִסְעֵיהֶם:

וְתִתְקַעוּן יַבְבְּתָא תַנְיָנוֹת. וַיִּטְלוּן

מִשְׂרֵיתָא. דְּשֶׁרֶן דְּרוּמָא. יַבְבְּתָא יִתְקַעוּן

לְמִטְלָנִיהוּן: וּבִהְקֵהִיל אֶת-

הַקֵּהֶל תִּתְקַעוּ וְלֹא תִרְיעוּ:

ובמכנש ית קהלא. תתקעוין

וְלֹא תִנְיָבוּן: וּבְנֵי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ

בַּחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

ובני אהרן כהניא. יתקעוין בחצוצרתא. ויהוין לכוון לקים עלם

לדריכוון: וְכִי־תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הָעָר

הָעִיר אֶתְכֶם וְהִרְעִיתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת וְנִזְפַּרְתֶּם

לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:

— רס"י —

המחנות תלמוד לומר ובהקהיל את
הקהל וגוי. למד שאין תרועה למקרא
העדה והוא הדין לנשיאים. הרי סימן
לשלישתם. מקרא העדה בשתיים.
ושלנשיאים באחת. וזו אין בהם
תרועה. ומסע המחנות בשתיים על ידי
תרועה ותקיעה: **וּבְנֵי אֶהְרֹן יִתְקַעוּ.**
במקראות ובמסעות הללו:

וּבִהְקֵהִיל אֶת הַקֵּהֶל וְגו'. לפי שהוא
אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע את
המחנות מה מקרא העדה, תוקע בשני
כהנים ובשתיקה. שנאמר ותקעו בהן וגוי.
אף מסע המחנות בשתיקה, יכול מה מסע
המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא
העדה תוקע ומריע ותוקע, ומעתה אין
חלוק בין מקרא העדה למסע את

תפסיד רס"ג

באלאבואק. פאדיא בונקתם
 בין ידי אללה רבכם. תגיאתון
 מן אעדאיכם: י ופי יום פרחכם
 ואעיאדכם ורוס שהורכם.
 פאצרבו באלאבואק. עלי
 צואעדכם. ודבאיח סלאמתכם.
 פתכון לכם ד'פרא בין ידי
 רבכם. אנא אללה רבכם
 אמרת בדיאלד: יא פלמא כאן
 פי אלשהר אלתיאני. מן
 אלסנה אלתיאניה פי עשרין
 מנה. ארתפע אלג'מאם. ען
 מסכן אלשהאדה. יב פרחל בני
 אסראיל עלי מראחלהם מן

וארי תיעלון לאגחא קרבא בארעכון.
 על מעיקי דמעיקין לכון. ותיבבון
 בחצוצרתא. ויעול דוכרנכון לטבא. קדם
 " אלהכון. ותתפרקון משנאיכון:

וביום שמחתכם

ובמועדיכם ובראשי

חדשיכם ותקעתם

בחצוצרות על עלתיכם ועל

זבחי שלמיכם והיו לכם

לזכרון לפני אלהיכם אני

יהוה אלהיכם: וביום חדותכון

ובמועדיכון וברישי ירחיכון. ותתקעון בחצוצרתא. על עלותכון. ועל

נכסת קודשיכון. ויהון לכון לדוכרנא קדם אלהכון. אנא " אלהכון: פ

ויהי בשנה השנית בחדש

השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן

העדת: והוה. בשתא תנייתא. בירחא תנינא בעשרין בירחא.

אסתלק עננא. מעלוי משכנא דסהדותא: יב ויסעו בני-

ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן

— רס"י —

נמצאת אומר שנים עשר חדש חסר עשרה
 ימים עשו בחורב, שהרי בראש חדש סיון
 חנו שם ולא נסעו עד עשרים באיר לשנה
 הבאה: יב למסעיהם. במשפט המפורש
 למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון:

י על עלתיכם. בקרבן צביר הכתוב מדבר:
 אני ה' אלהיכם. מכאן למדנו מלכיות עם
 זכרונות ושופרות, שנאמר ותקעתם הרי
 שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה'
 אלהיכם זה מלכיות וכי: יא בחדש השני.

תפסיר רס"ג

בְּרִיִּיהִי סִינִי. פֶּסֶכֶן אֶלְגִּ'מֵאֵם פִּי
 בְּרִיִּיהִי פֶאֶרְן: יג) פֶּכֶאֵן אֶוֹל
 רְחִילָהֶם. עֲלִי קוֹל אֶלְלָה בְּיַד
 מוֹסִי: יד) בָּאֵן רְחֵל מֶרְכֹּז
 עֶסְכֶר בְּנֵי יְהוּדָה. עֲלִי
 אֶלְמִקְדָּמָה לְגִיּוֹשָׁהֶם. וְעֲלִי
 גִישָׁה נַחֲשׁוֹן אֲבֹן עֲמִינָדָב:
 טו) וְעֲלִי גִישׁ סִבֵּט יִשְׁשֹׁכֶר.
 נִתְנָאֵל אֲבֹן צוּעֵר: טז) וְעֲלִי
 גִישׁ סִבֵּט זְבוּלוֹן. אֶלְיָאֵב אֲבֹן
 חֲלוֹן: יז) תִּים פֶּצֵל אֶלְמִסְכֵן.
 פֶּרְחֵל בְּנֵי גֶרֶשׁוֹן וּבְנֵי מֶרְרִי.
 חֲאֶמְלוּה: יח) תִּים רְחֵל מֶרְכֹּז
 עֶסְכֶר רֵאוּבֵן לְגִיּוֹשָׁהֶם. וְעֲלִי

בְּמִדְבַר פֶּאֶרְן: ונטלו בני ישראל
 למטלניהון ממדברא דסיני ושרא
 עננא במדברא דפארן: **וַיִּסְעוּ**
בְּרֵאשִׁיטָה עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־
מֹשֶׁה: ונטלו בקדמיתא על מימרא
 דיי בידא דמשה: **וַיִּסְעֵ דְגֵל**
מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשִׁיטָה
לְעִבְאָתֶם וְעַל־עִבְאֹ נַחֲשׁוֹן
בֶּן־עַמִּינָדָב: ונטל. טיקס משרית
 בני יהודה. בקדמיתא לחיליהון. ועל

חיליה. נחשון בר עמינדב: **וְעַל־עִבְאֹ מִטָּה בְּנֵי**
יִשְׁשֹׁכֶר נִתְנָאֵל בֶּן־צוּעֵר: ועל חילא. דשבטא דבני
 יששכר. נתנאל בר צוער: **וְעַל־עִבְאֹ מִטָּה בְּנֵי זְבוּלוֹן**
אֶלְיָאֵב בֶּן־חֲלוֹן: ועל חילא. דשבטא דבני זבולון. אליאב בר
 חלון: * **וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנִסְעוּ בְנֵי־גֶרֶשׁוֹן וּבְנֵי**
מֶרְרִי נִשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן: ומתפרק משכנא. ונטלין בני גרשון
 ובני מררי. נטלי משכנא: **וְנִסְעֵ דְגֵל מַחֲנֵה רֵאוּבֵן**

עַד כֹּהֵן אֵלֶּף פִּינְסוּקִים

— רס"י —

המחנה, ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן
 וטוענין אותו בעגלות ונוסעים, והארון וכלי
 הקדש שלמשא בני קהת עומדים מבסין
 ונתונין על המוטות עד שנסע דגל מחנה
 ראובן, ואחר כך ונסעו הקהתים:

במדבר פארן. קברות התנאה במדבר פארן
 היה ושם חנו ממסע זה: י והורד המשכן.
 כיון שנסע דגל יהודה נכנסו אהרן ובניו
 ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון,
 שנאמר (במדבר ז, ט) ובא אהרן ובניו בנסוע

תפסיד רס"ג

לְעִבְיָתֶם וְעַל-עֲבֹאוֹ

אֱלִיעֶזֶר בֶּן-שִׁדְיָאוֹר: וְנָטִיל.

טִיקָס. מִשְׁרֵית רְאוּבֵן לְחִילֵיהוֹן. וְעַל

חִילֵיהָ. אֱלִיעֶזֶר בֶּן שִׁדְיָאוֹר: יט וְעַל-

עֲבֹא מִטָּה בְּנֵי שְׁמֵעוֹן

שְׁלֹמִיאֵל בֶּן-צוּרִישָׁדַי: וְעַל

חִילָא. דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי שְׁמֵעוֹן. שְׁלֹמִיאֵל

בֶּן צוּרִישָׁדַי: כ וְעַל-עֲבֹא מִטָּה

בְּנֵי-גַד אֱלִיסָף בֶּן-דְּעוּאֵל: וְעַל חִילָא דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי גַד.

אֱלִיסָף בֶּן דְּעוּאֵל: כא וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נְשָׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ

וַהֲקִימוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן עַד-בָּאִם: וְנָטְלוּ בְּנֵי קְהַת. נָטְלוּ

מִקְדָּשָׁא. וּמְקִימֵי יָת מִשְׁכְּנָא עַד מִיתִיהוֹן: כב וְנָסַע דְּגֹל

מַחֲנֵה בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְעִבְיָתֶם וְעַל-עֲבֹאוֹ אֱלִישְׁמַע

בֶּן-עַמִּיהוּד: וְנָטִיל. טִיקָס. מִשְׁרֵית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן. וְעַל

חִילֵיהָ. אֱלִישְׁמַע בֶּן עַמִּיהוּד: כג וְעַל-עֲבֹא מִטָּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה

גְּמִלְיָאֵל בֶּן-פְּדָהצוּר: וְעַל חִילָא. דְּשִׁבְטָא דְּבְנֵי מְנַשֶּׁה.

— רס"י —

כא נשאי המקדש. נשאי הדברים שוכן, וסימן החניה נראה בדגל מחנה יהודה המקדשים: והקימו את המשכן. בני גרשון והם חוננים, ועדין בני קהת באים מאחריהם ובני מררי שהיו קודמים להם מסע שני עם שני דגלים האחרונים, היו בני גרשון ובני דגלים, היו מקימין את המשכן, כשהיה העגן מררי מקימין את המשכן, וכשבאים בני קהת

כג גמליאל בן פדהצור. כל ה"א שבאמצע תיבה שתחתיה שוא הרי אותה ה"א במפיק כמו בהשמה, יהצה, פדהאל ודומיהן. וכל ה"א שבאמצע תיבה שאין תחתיה שוא אינה במפיק אלא

רפי, פדהצור ודומיהן (מהר"ם):

תפסיד רס"ג

כד) ועליו גיש סבט בנימן.
 אבידן אבן גדעוני: כה) תים
 רחל מרפו עספר בני דן. עלי
 סאקה סאיר אלעסאפר
 לגיושדם. ועליו גישה. אחיעזר
 אבן עמישדי: כו) ועליו גיש
 סבט אשר. פגעיאל אבן עכרן:
 כז) ועליו גיש סבט נפתלי.
 אחירע אבן עינן: כח) הדיה
 מראחל בני אסראיל לגיושדם.
 פלמא רחלו: כט) קאל מוסי.
 לחובב. אבן רעואל אלמדיאני

גמליאל בר פדהצור: כד) **ועל-עבא**
מטה בני בנימן אבידן
בן-גדעוני: ועל חילא. דשבטא
 דבני בנימן. אבידן בר גדעוני:
 כה) **ונסע דגל מחנה בני-דן**
מאסף לכל-המחנות
לעבאתם ועל-עבאו

אחיעזר בן-עמישדי: ונטיל.
 טיקס משרית בני דן. מכניש לכל
 משריתא לחיליהון. ועל חיליה.

אחיעזר בר עמישדי:
 כו) **ועל-עבא מטה בני אשר פגעיאל בן-עכרן:**

ועל חילא. דשבטא דבני אשר. פגעיאל בר עכרן: כז) **ועל-עבא**
מטה בני נפתלי אחירע בן-עינן: ועל חילא.

דשבטא דבני נפתלי. אחירע בר עינן: כח) **אלה מסעי**
בני-ישראל לעבאתם ויסעו: אלין. מטלני בני ישראל

לחיליהון. ונטלו: ס) **לחבב בן-רעואל המדיני חתן משה נסעים**

ס) **שבעי** בספרי תימן

רס"י

מוצאים אותו על מכונו, ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות, וזהו משמעות המקרא והקימו מקימי המשכן אותו עד טרם בואם של בני קהת: כה) **מאסף לכל המחנות.** תלמוד ירושלמי לפי שהיה שבטו שלדן מרבה באבלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שיהיה מאבד דבר היה מחזירו לו. אית מאן [אתיא כמאן] דאמר פתיבה היו מהלכין, ומפיק לה מן (במדבר ג, יז) באשר יחנו בן יסעו. ואית דאמרי בקורה היו מהלכין ומפיק לה מן מאסף לכל המחנות: כה) **אלה מסעי.** זה סדר מסעיהם: **ויסעו.** ביום ההוא נסעו:

תפסיד רס"ג

חמוה. אָנָּא רֵאחֲלִין. אֱלֹהֵי
אֱלִמוּצִיעַ אֱלֹדֵי קֵאל אֱלֹהֵי.
אֵיִיאָהָא אַעֲטִיכֶם. תַּעֲאֵל מַעֲנָא
וְנַחֲסֵן אֱלִידִי. לֵאן אֱלֹהֵי קֵד וְעֵד
אֵל אֱסֵרְאִיל בְּכִירִי: (ל) קֵאל לֵא
אַמְצִי. אֱלֵא אֱלֵי אַרְצִי
וּמְוֹלָדֵי: (לא) קֵאל יֵא הַדִּיא לֵא

אֲנַחְנוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אָמַר יְהוָה אֵתוּ אֶתְּנֶן לָכֶם
לְכֹה אֶתְּנוּ וְהִטַּבְנוּ לָךְ
כִּי-יְהוּה דְּבַר-טוֹב עַל-
יִשְׂרָאֵל: וְאָמַר מֹשֶׁה. לְחוּבָב. בֵּר

רְעוּאֵל מְדִינָאָה חֲמוּהֵי דְמֹשֶׁה. נְטָלִין
אֲנַחְנָא. לְאֵתְרָא דְאָמַר יי. יְתִיה אֶתְּיֵן לְכוּן. אֵיתָא עַמְנָא וְנוֹטִיב לָךְ.
אֵרִי יי מְלִיל לְאֵיתְרָא טַבְתָּא עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי לֵא
אֱלֹהֵי כִי אִם-אֶל-אַרְצִי וְאֶל-מוֹלְדֹתַי אֱלֹהֵי:
וְאָמַר לִיה לֵא אֵיזִיל. אֱלֹהֵי לְאַרְעֵי. וְלִילְדוֹתַי אֵיזִיל: וַיֹּאמֶר
אֶל-נָא תַעֲזֹב אֶתְּנוּ כִי | עַל-כֵּן יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ
בְּמִדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם: וְאָמַר. לֵא כְעַן תִּשְׁבּוּק יִתְנָא.

— רס"י —

לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה. שְׁלֵא יֵאמְרוּ לֵא נִתְגַּיֵר יִתְרוֹ
מִחֻבָּה, סְבוּר דְיָה שֵׁישׁ לְגַרִים חֶלֶק בְּאַרְץ,
עֲכָשׁוּ שְׂרָאָה שְׂאִין לְהֶם חֶלֶק הַנְּיָחִם וְהֶלֶךְ
לו: **כִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ בְּמִדְבָּר.** כִּי
נָאָה לָךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת עַל אֲשֶׁר יִדְעַתְּ חֲנֻתְנוּ
בְּמִדְבָּר וְרֵאִיתָ נְסִים וּגְבוּרוֹת שְׁנַעֲשׂוּ לָנוּ:
כִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ. כְּמוֹ עַל אֲשֶׁר יִדְעַתְּ, כְּמוֹ
(כַּרְסִישׁ לֵא, כו) כִּי עַל כֵּן לֵא נִתְתִּיחָ לְשִׁלְּחָ
בְּנֵי, כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם (סֵס יח, ס), כִּי עַל כֵּן
בָּאוּ (סֵס יט, ס), כִּי עַל כֵּן רֵאִיתִי כְּנִיף (סֵס לג, י):
וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם. לְשׁוֹן עֲבָר כְּתַרְגוּמוֹ.
דְּבַר אַחַר לְשׁוֹן עֲתִידָה, כֹּל דְּבַר וְדְבַר
שִׁיתְעַלְמֵם מַעֲיִינוּ תַּהֲיִהּ מֵאִיר עֵינֵינוּ. דְּבַר
אַחַר שְׁתַּהֲא חֲבִיב עֲלֵינוּ כְּגַלְגַּל עֵינֵינוּ

כַּט חֻבָּב. הוּא יִתְרוֹ, שְׁנַאָמַר (שׁוֹפְטִים ז, יח)
מִבְּנֵי חֻבָּב חוֹתֵן מֹשֶׁה, וּמֵה תִלְמוּד לּוֹמַר
(שְׁמוֹת ז, יח) וְתַבְאֵנָה אֵל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן, מִלְּמוֹד
שְׁהַתִּינוּקוֹת קוֹרִין לְאֲבִי אֲבִיהֶן אֲבָא. וְשְׁמוֹת
הַרְבֵּה [וְשְׁנֵי שְׁמוֹת] הָיוּ לוֹ יִתְרֵי עַל שֵׁם שִׁיתְרֵי
פְרָשָׁה אַחַת בַּתוֹרָה. חוּבָב עַל שְׁחַבֵּב אֵת
הַתּוֹרָה וְכו': נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם. מִיַּד
עַד שְׁלִשָּׁה יָמִים אָנוּ נִכְנָסִין לְאַרְץ, שְׁבַמְסַע
זֶה הָרֵאשׁוֹן נִסְעוּ עַל מְנַת לְהַכְנִס לְאַרְץ
יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שְׁחַטְאוּ בַּמִּתְאוּנָנִים. וּמִפְּנֵי מַה
שְׁתַּף מֹשֶׁה עֲצָמוֹ עִמָּהֶם, שְׁעֵדִין לֵא נִגְזְרָה
גְזֵרָה עָלָיו וְכַסְבוּר שְׁהוּא נִכְנָס: לֵא אֶל אַרְצִי
וְאֶל מוֹלְדֹתַי. אִם בְּשִׁבִיל נְכִסִּי, אִם בְּשִׁבִיל
מִשְׁפַּחְתִּי: לֵא אֶל נָא תַעֲזֹב. אֵין נָא אֱלֵא

תפסיר רס"ג

תתרכנא. פאנדך תעלם. אן פי טול מקאמנא פי אלבר. כנת לנא פאבצארנא: לב) פאן סרת מענא. פאי כיר יחסן אללה בה אלינא. נחסן אליך מנה: (ג) פרחלו מן גבל אללה. מסאפה תילאתיה אימאם. וצנדוק עהד אללה סאיר בין אידיהם. מסאפה תלך אל תילאתיה אלאימאם. ליכתאר להם מסתקרא: לד) וגמאם אללה עליהם נהארא. אד רחלו מן אלעספר:

ארי על פן ידעתא. פד הוינא שרן
במדברא. וגבורן דאתעבידא לנא חזיתא
בעינך: לב וְהִיָּה בֵּי-תֵלְךָ עִמָּנוּ
וְהִיָּה | הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר
יִיטִיב יְהוָה עִמָּנוּ וְהִטְבֵּנוּ
לָךְ: וְהִי אַרְי תִּיזִיל עִמָּנָא. וְהִי טָבָא
הַהוּא. דִּיֻּטִּיב יֵי. עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ:
לג וַיִּסְעוּ מֵהַר יְהוָה דְּרֹךְ
שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאָרוֹן בְּרִית-
יְהוָה נִסַּע לִפְנֵיהֶם דְּרֹךְ

שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה: ונטלו מטורא
דאתגלי עלוהי יקרא די. מהלך תלתא יומין. וארון קימא די נטיל
קדמיהון. מהלך תלתא יומין. לאתקנא להון אתר בית משרי:
לד וענן יהוה עליהם יומם בנסעם מן-המחנה:
וענן יקרא די. מטל עלויהון ביממא. במטלהון מן משריתא: ס

— רס"י —

שנאמר (דכריס י, יט) ואהבתם את הגר: שְׁהִיָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲפִץ לְהַכְנִיסָם
לְאֶרֶץ מִיָּד: וְאָרוֹן בְּרִית ה' נִסַּע לִפְנֵיהֶם
דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים. זֶה הָאָרוֹן הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם
לְמַלְחָמָה וְבוֹ שְׂבָרֵי לוחות מְנַחִים וּמְקוּדִים
לִפְנֵיהֶם דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתַקֵּן לָהֶם מְקוֹם
חֲנִיָּה: לִד וְעַנֵּן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם. שְׂבַעַה עַנְנִים
כְּתוּבִים בְּמִסְעֵיהֶם. אַרְבַּע מְאָרְבַּע רוּחוֹת,
וְאֶחָד לְמַעְלָה, וְאֶחָד לְמַטָּה, וְאֶחָד לִפְנֵיהֶם
מְנַמֵּיךְ אֶת הַגְּבוּיָה וּמְגַבִּיָּה אֶת הַנְּמוּךְ וְהוֹרֵג
נַחֲשִׁים וְעַקְרָבִים: מִן הַמְּחַנֶּה. מִמְּקוֹם חֲנִיָּתוֹ:

שנאמר (דכריס י, יט) ואהבתם את הגר: לְזִוְהִיָּה הַטּוֹב הַהוּא וְגוֹי. מַה טּוֹבָה הַטִּיבֵנוּ
לוֹ, אָמְרוּ כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְחַלְקִין אֶת הָאָרֶץ
הַיָּדָה דְּשִׁנְיָה שְׁלִירִיחוֹ חֲמֵשׁ מְאוֹת אַמָּה עַל
חֲמֵשׁ מְאוֹת אַמָּה וְהַנִּיחֻהוּ מִלְּחֻלּוֹק, אָמְרוּ מִי
שְׂיַבְנָה בֵּית הַמְּקוּדֵשׁ בְּחֻלְקוֹ הוּא יִטְלֵנוּ, בֵּין
כֶּף וּבֵין כֶּף נִתְנַוְהוּ לְבָנֵי יִתְרוֹ לִיזְנִיב בֶּן רֶכֶב,
שְׂנֵאֲמָר וּבְנֵי קְנִי חוֹתֵן מִשָּׂה עָלוּ מְעִיר
הַתְּמָרִים וְגוֹ (שופטים א, טז): לִג דְּרֹךְ שְׁלֹשֶׁת
יָמִים. מֵהַלֶּךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הִלְכוּ בַּיּוֹם אֶחָד.

תפסיר רס"ג

(ששי) 1 לַהּ וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ
 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה | יְהוָה
 וּפְצוּ אֵיבֵיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ
 מִפְּנֵיךָ: וַהֲוָה. בְּמַטְלֵ אֲרֻנָּא וַאֲמַר
 מֹשֶׁה. אֲתַגְלִי יי. וַיִּתְּבַדְרוּן שְׁנֵאָךְ.
 וַיַּעֲרְקוּן בְּעַלְי דְּבִבְךָ מִן קְדָמְךָ:
 וּבְנַחְתָּה יֹאמֶר שׁוּבָה יְהוָה

לה) וכאן אלסביל ענד רחיל
 אלצנדוק. אן יקול מוסי. קום
 יא רב בנצרנא ויתבדד
 אעדאנד. ויהרב שאנד מן בין
 ידיד: לו) וענד נזולה אן יקול.
 רד יא רב נוד. אלי רבואת
 אלוף אל אסראיל: יא א) וכאן
 אלקום כמענתי אלשר בין ידי
 אללה. פסמע אללה דאלך

רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: וּבְמִשְׁרוּהִי אָמַר. תּוֹב יי שְׂרִי
 בִיקְרָךְ. בְּגוֹ רַבּוֹת אֶלְפֵי דְיִשְׂרָאֵל: 2 פ רַא 4 וַיְהִי הָעַם
 כְּמַתְאַנְנִים רַע בְּאָזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיַּחַר
 אַפּוֹ וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקִצָּה
 הַמַּחֲנֶה: וַהֲוָה עֲמָא פִד מִסְתַּקְפִּין. בִּישׁ קָדָם יי. וַיִּשְׁמַע קָדָם יי

— רס"י —

ונחת תושעון: רבבות אלפי ישראל. מגיד
 שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני
 אלפים ושתי רבבות:

4 6 וַיְהִי הָעַם כְּמַתְאַנְנִים. אין העם אלא
 רשעים. וכן הוא אומר (שמות י, ד) מִה אֶעֱשֶׂה
 לָעַם הַזֶּה, ואומר (ימיכ יג, י) הָעַם הָרַע הַזֶּה.
 וכשֶׁהֶם בְּשָׂרִים קְרוּאִים עַמִּי, שְׁנֵאָמַר (שמות ט)
 שֶׁלַח אֶת עַמִּי, (מיכ ו ג) עַמִּי מִה עֲשִׂיתִי לָךְ:
 כְּמַתְאַנְנִים. אין מתאננים אלא לשון עלילה
 מבקשים עלילה היאך לפרוש מאחרי המקום
 וכן הוא אומר בְּשִׁמְשׁוֹן (שופטים יד ד) כִּי תֵאָנֶה
 הוּא מְבַקֵּשׁ: רַע בְּאָזְנֵי ה'. תוֹאנָה שְׁהִיא
 רַעָה בְּאָזְנֵי ה' שְׁמַתְכֹנְנִים שְׁתַּבָּא בְּאָזְנֵי
 וַיִּקְנִיט. אָמְרוּ אוֹי לָנוּ כְּמִה לְבַטְנוּ

לכ ויהי בנסע הארץ. עשה לו סימניות
 מלפניו ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו.
 ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פרענות
 לפרענות וכי פדאיתא בכל פתבי הקדש
 (שם קטו, 6): קוֹמָה ה'. לפי שהיה מקדים
 לפניהם מהלך שלשת ימים, היה משה אומר
 עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר במדרש
 תנחומא בויקהל: וַיִּפְצוּ אוֹיְבֵיךָ. המכנסין:
 וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ. אלו הרודפים: מִשְׁנֵאִיךָ.
 אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל
 שונא את מי שאמר והיה העולם, שְׁנֵאָמַר
 (תכליס פג, ג) וּמִשְׁנֵאִיךָ נְשָׂאוּ רֹאשׁ, ומי הם,
 על עמך יערימו סוד: לו שׁוּבָה ה'. מנחם
 תרגמו לשון מרגוע וכן (ישעי ל, טו) בְּשׁוּבָה

תפסיר רס"ג

ואשתד ג' צ' בה. ואשתעלת
פיהם נארה. ואתרקת פי טרף
אלעספר: (ב) פצרך' אלקום
אלי' מוסי'. פדעא רבה.
פג' ארת אלנאר: (ג) פסמא
ד'אלך אלמוציע אלמשתעלה.
למא אשתעלת פיהם נאר
אללה: (ד) ואללפוף אלד'ין פי
מא בינהם. תשהו שהוה. פרגע
איציא בני אסראיל מעהם.
פכפו וקאלו. מן יטעמנא
לחמא: (ה) פד'כרנא אלסמך.

ותקיף רוגזיה. ודליקת בהון אישתא מן
קדם יי. ושיציאת בסיפי משריתא:

**ב ויצעק העם אל-משה
ויתפלל משה אל-יהוה**

ותשקע האש: וצוח עמא על
משה. וצלי משה קדם יי. ואשתקעת

אישתא: **ג ויקרא שם-המקום**

ההוא תבערה פי-בערה

בם אש יהוה: וקרא. שמייה

דאתרא ההוא דליקתא. ארי דליקת בהון אישתא מן קדם יי:

ד והאספסף אשר בקרבן התאוו תאוה וישבו

ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר:

ועירב רבין דביניהון. שאילו שאילתא. ותבו ובכו. אף בני ישראל.

ואמרו. מן יוכלננא בשרא: **ה זכרנו את-הדגה אשר-**

— רס"י —

בדרך הנה שלשה ימים, שלא נחנו מענוי מקפלת והולכת כל אותו הרוח:
הדרך: ויחר אפו. אני הייתי מתבון דוהאספסף. אלו ערב רב שנאספו אליהם
לטובתכם שתכנסו לארץ מיד: בקצה בצאתם ממצרים: וישבו. גם בני ישראל
המחנה. במקצין שבהם לשפלות, אלו ערב ויבכו עמהם: מי יאכלנו בשר. וכי לא היה
רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים להם בשר, והלא כבר נאמר (שמות יב, לא) וגם
שבהם ובגדולים: ויצעק העם אל משה. ערב רב עלה אתם וצאן ובקר יגוי. ואם
משל למלך בשר ודם שפעס על בנו והלך תאמר אכלום, והלא בכניסתם לארץ נאמר
הבן אצל אוהבו שלאביו ואמר לו צא ובקש (צמדזכר לב, 6) ומקנה רב הנה לבני ראובן יגוי,
עלי מאבא: ותשקע האש. שקעה במקומה אלא שמבקשים עלילה: כ אשר נאכל
בארץ שאלו חורה לאחת הרוחות היתה במצרים חנם. אם תאמר שמצריים נותנים

זולק הדקדוק: דוהאספסף. שם והאל"ף נחה והכפל לחזק הענין ר"ל רוב העם שנאספו

אליו (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

אֲלֹדֵי כָנָא נֹאכְלָה בְּמִצֵּר
מִגָּאנֹא. אֶלְקֵתִיא וְאֶלְבְּשִׁידִי.
וְאֶלְכְּרֵאתִי וְאֶלְבְּצֵל וְאֶלְתוֹם:
(ו) וְאֶלְאָן. פְּנֹפּוֹסְנֹא יֶאֱבֶסְהָ
מִמָּא לִיס שִׁי. וְאֶנְמֹא עֵינֵינֹא
אֵלֵי אֶלְמֵן מִמִּדּוּדָה: (ז) וְכָאן
אֶלְמֵן כְּבֹזֵר אֶלְכְּבֹזְרָה. וְלוֹנָה
כְּלוֹן אֶלְלוֹלוֹ: (ח) יְטוּף אֶלְקוֹם
פִּילְקִטוּנָה וְיִטְחָנוֹן מִנָּה פִי

נֹאכַל בְּמִצְרִים חֲנָם אֶת
הַקְּשָׁאִים וְאֶת הָאֲבִטָּחִים
וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים
וְאֶת־הַשּׁוּמִים: דְּכִירִין אֲנַחְנָא יְת
נוּנְיָא. דְּהוּינָא אֶכְלִין בְּמִצְרִים מִגָּן. יְת
בוּצִינְיָא. וְיְת אֲבִטִּיחִיא. וְכִרְתִּי וּבוּצִלִי
וְתוּמִי: וְעֵתָה נַפְשָׁנוּ יִבְשָׁה

אֵין כָּל בְּלִתֵּי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ: וּכְעַן. נַפְשָׁנָא תֵּאִיבָא
לִית כָּל מִדְעָם. אֶלְהִין לְמָנָא עֵינֵנָא: וְהַמֶּן כְּזֶרַע־גֶּד הוּא
וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֹלָח: וּמָנָא. כְּכַר זֶרַע גֶּדָא הוּא. וְחֻזְוִיָּהּ כְּחֻזְוִי
בְּדוּלְחָא: שְׁטוֹ הָעַם וְלִקְטוֹ וְטַחְנוֹ בְּרַחִים אוֹ
דְּכּוֹ בְּמִדְכָה וּבְשָׁלוֹ בַּפְּרוֹר וְעָשׂוּ אֶתּוֹ עֲגוֹת

— רס"י —

לְהֵם דְּגִים חֲנָם, וְהֵלֵא כְּכַר נֹאמֵר (שְׁמוֹת ה', יח) וְתָבֵן לֹא יִתֵּן לְכֶם, אִם תָּבֵן לֹא הָיוּ נוֹתְנִין לְהֵם חֲנָם, דְּגִים הָיוּ נוֹתְנִין לְהֵם חֲנָם, וּמָהוּ אוֹמֵר חֲנָם, חֲנָם מִן הַמִּצְוֹת: אֶת הַקְּשָׁאִים. אָמַר ר' שְׁמַעוֹן מִפְּנֵי מָה הַמֶּן מִשְׁתַּנָּה לְכָל דְּכַר חוּץ מֵאֵלּוּ. מִפְּנֵי שְׁהוּן קָשִׁים לְמַנְיָקוֹת, אוֹמְרִים לֹא־שָׁה אֶל תֹּאכְלֵי שׁוּם וּבְצֵל מִפְּנֵי הַתֵּינֹק. מִשָּׁל לְמַלְךְ וְכוּ, כְּדֹאִיתָא בְּסַפְרֵי: הַקְּשָׁאִים. הֵם קוּמוּצְנִי"ש זַלְטִי" [מְלַכְפְּנִים]: אֲבִטָּחִים. זֹוּקִ"ש הַחֲצִיר. כְּרִישִׁין פּוּרִילִ"ש וְתַרְגוּמוֹ יְת בּוּצִינְיָא וְכוּ: וְאֶל הַמֶּן עֵינֵינוּ.

זֶלְק הוֹרְקוֹק: וְבְלִתֵּי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ. תֵּיבַת הַמֶּן בְּטַפְחָא בְּתִיגָאן הַמְדוּקָדוֹת: וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֹלָח. תֵּיבַת וְעֵינוּ בְּזַקֵּף גְּדוּל בְּתִיגָאן הַמְדוּקָדוֹת כְּמִי שְׁמֵרִים קוּל רָאוּ בְּאֵי עוֹלָם עַל מָה מִתְּאוּנְנִים בְּנֵי:

תפסיר רס"ג

אלהתא. או ידקון באלמדק. ויטבכון מנה פי אלבראם. ויצנעון מנה מלילא. ויכון טעמה כחלאוה בדםס: ט) וענד נזול אלטל. עלי אלעספר לילא. ינזל אלמן עליה: ז) פלמא סמע מוסי אלקום. יבכון לעשאירדם. כל אמר עלי באב כ'באיה. פאשתד ג'צב אללה גדא. וסא ד'אלך ענד מוסי: יא) פקאל מוסי ללה. לם אבלית עבדך. ולם לם אגד חצ'אא ענדך. אד' צ'ירת.

וְהָיָה טַעְמוֹ בְּטַעַם לֶשֶׁד

הַשָּׁמֶן: שְׂיִטִּין עֵמָא וְלִקְטִין דְּצָבִי

טָחִין בְּרַחֲיָא. וּדְצָבִי דְאִיךְ בְּמִדּוּכְתָא.

וּמִבְשָׁלִין לִיה בְּקִדְרָא. וְעִבְדִּין יְתִיה

גְּרִיצָן. וְהוּי טַעְמִיהָ בְּטַעִים דְּלִישׁ

בְּמִשְׁחָא: **וּבְרִדַת הַטַּל**

עַל-הַמַּחְנֶה לִילָה יֵרֵד הַמָּן

עָלָיו: וְכֵד נְחִית טָלָא. עַל מִשְׁרִיתָא

בְּלִילִיָא. נְחִית מְנָא עֲלוּהִי: **וַיִּשְׁמַע**

מֹשֶׁה אֶת-הָעָם בְּכֶה

לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לְפֶתַח אֹהֶלוֹ וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה

מְאֹד וּבְעֵינַי מֹשֶׁה רָע: וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה יְת עֵמָא. בְּכֵן

לְזַרְעֵיתָהוֹן. גְּבַר בְּתַרְע מִשְׁכְּנִיָה. וְתַקִּיף רוּגְזָא דִּי לַחְדָּא. וּבְעֵינַי מֹשֶׁה

בִּישׁ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְהוָה לְמָה הִרְעִיתָ

לְעַבְדְּךָ וּלְמָה לֹא-מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם

— רס"י —

הַקְּוֹדָה בְּקַמְץ גְּדוֹל וְאִינָה נְקוּדָה בְּפִתַח קָטָן מִפְּנֵי שְׁהוּא סוּף פְּסוּק. דְּבַר אַחַר לֶשֶׁד לְשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן לִישׁ שָׁמֶן דְּבִשׁ, כְּעִיסָה הַנְּלוּשָׁה בְּשָׁמֶן וְקִטּוּפָה בְּדִבְשׁ. וְתַרְגּוּם שֶׁל אוֹנְקֵלוֹס דְּמִתְרַגֵּם דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא, נוֹטָה לְפִתְרוּנוֹ שֶׁלדִּוְנֵשׁ, שְׁהַעִיסָה הַנְּלוּשָׁה בְּשָׁמֶן, לְחֻלּוּחִית שָׁמֶן יֵשׁ בָּהּ: **י בְּכֶה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ.** מִשְׁפַּחּוֹת מִשְׁפַּחּוֹת נְאֻסְפִים וּבּוֹכִים לְפָרְסִם תַּרְעֵמָתָן בְּגֻלּוּי. וְרַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל עֶסְקִי מִשְׁפַּחּוֹת, עַל עֲרִיּוֹת הַנְּאֻסְרוֹת לָהֶם:

וּלְמִבְשָׁלִין: **בְּפָרוּר.** קְדֵרָה: **לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן.** לְחֻלּוּחַ שְׁלֶשְׁמֶן, כֶּף פְּרִשׁוֹ דִּוְנֵשׁ. וְדוּמָה לוֹ (מַכְלִיס לֵב, ז) נְהַפֵּף לְשִׁדֵי בְּחַרְבוּנֵי קִיץ. וְהַלְמָ"ד יְסוּד, נְהַפֵּף לְחֻלּוּחֵי בְּחַרְבוּנֵי קִיץ. וְרַבּוּתֵינוּ פִּרְשׁוּהוּ לְשׁוֹן שְׁדִים, אֲף אֵין עֲגִין שְׁדִים אֲצֵל שָׁמֶן. וְאֵי אֲפֻשֶׁר לֹאמַר לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן לְשׁוֹן (דְּכִרִיס לֵב, טו) וַיִּשְׁמַע יִשׁוּרוּן, שְׁאֵם כֵּן הָיָה הַמִּי"ם נְקוּד קַמ"ץ קָטָן וְטַעְמוֹ לְמִטָּה תַּחַת הַמִּי"ם, עֲכָשׁוּי שְׁהַמִּי"ם נְקוּד פִּתְ"ח קָטָן וְהַטַּעַם תַּחַת הַשִּׁי"ן, לְשׁוֹן שָׁמֶן הוּא, וְהַשִּׁי"ן

תפסיר רס"ג

גְּמִיעַ כְּלִפְהִי הוּלְאֵי אֱלֻקוֹם עָלַי: (יב) הֲלֹ אֲנִי חִמַּלְתֶּם. אִם וְלִדְתֶם. אֲדֹ קָלַת לִי סוּסָהּ. כְּמֵאן תַּחְמִלְהֶם פִּי חֲגָרְךָ. כְּמֵא יַחְמַל אֶלְחֶאצֶּץ אֶלְדִּצִיעַ. אֵלַי אֶלְבָּלֵד. אֶלְדִּי קִסְמַת לְאֶבְאִיהֶם (יג) מִן אֵין לִי לַחֵם. אֶעֱטִי גְמִיעָהּ. אֲדֹ יִבְפוֹן עָלַי וְיִקְוֹלוּן. אֶעֱטֵנָא לַחֲמָא נֶאֱכֹלָה: (יד) לֹא אֲטִיק אֲנִי וְחֲדִי אֵן אֶסוּסָהּ. בַּל הוּ תִקִּיל עָלַי:

אֶת-מִשָּׁא כָּל-הָעַם הַזֶּה עָלַי: וְאָמַר מֹשֶׁה קָדַם יְיָ. לְמֵא אֲבֵאִישׁתָּא לְעִבְדֶּךָ. וּלְמֵא לֹא אֲשַׁכַּחִית רַחֲמִין קְדָמְךָ. לְשׁוֹאָה. יֵת מִטוּלָה. כָּל עֲמָא הָדִין עָלַי: יב הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל-הָעַם הַזֶּה אִם-אֲנֹכִי יִלְדֶתִּיהוּ כִּי-תֹאמַר אֵלַי שְׂאָהוּ בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יֵשָׁא הָאֲמִן אֶת-הַיֵּינֶק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבֹתָיו: הָאֵב אֲנִי. לְכָל עֲמָא הָדִין. אִם בְּנֵי אֲנֹן. דְּאֲמַרְתָּ לִּי סוּבְרָהִי בְּתוֹקְפֶךָ. כְּמֵא דְמִסוּבְרָתוֹר בְּיָנָא יֵת יִנְקָא. עַל אֶרְעָא. דְּקִימְתָא לְאֶבְהֶתוּהִי: יג מֵאֵין לִי בֶשֶׂר לְתַת לְכָל-הָעַם הַזֶּה כִּי-יִבְכּוּ עָלַי לְאֲמֹר תִּנְהַלְנוּ בֶשֶׂר וְנֶאֱכֹלָה: מִן לִי בֶשֶׂר. לְמַתָּן לְכָל עֲמָא הָדִין. אֲרִי בְּכֹן עָלַי לְמִימְרָהּ. הֵב לָנָא בֶשֶׂר אֲנִי וְנִיכּוּל: יד לֹא-אוֹכֵל אֲנֹכִי לְבָדִי לְשֹׂאת אֶת-כָּל-הָעַם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִמֶּנִּי:

— רס"י —

יב כִּי תֹאמַר אֵלַי. שְׂאָתָה אֹמֵר אֵלַי שְׂאָהוּ עַל מְנַת שְׂוִהִיו סוּקְלִים אֲתָכֶם וּמְחַרְפִּים בְּחִיקְךָ. וְהִיכֹן אֹמֵר לוֹ כֹּן, לֶךְ נַחֵה אֶת הָעַם אֲתָכֶם: עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ (שְׁמוֹת לז), וְאֹמֵר (שס ו) וְיִצְוֹם אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְאֲבֹתָיו. אֲתָה אֹמֵר לִי לְשֹׂאתֶם בְּחִיקְךָ:

זלֶךְ הַדְּקֻדֹק: יב הָאֲנֹכִי. הַגְעִיָא בַה"א לֹא בַאֲל"ף וְכֵן הוּא בִירוּשְׁלַמִּים: אִם אֲנֹכִי יִלְדֶתִּיהוּ. הַלְמ"ד בְּחִירָק בְּמִקּוֹם פִּתַח (מַהֲר"ם): שְׂאָהוּ בְּחִיקְךָ. בַּא בְּכִינוּי הַשִּׁי"ן וּבְקַמֶּץ וְהַאֲל"ף בְּצִירֵי כְמוֹ שְׁהִיָּה שְׁלֹם נִשְׂאָהוּ (מַהֲר"ם):

שְׁמֹר הַמִּזְבֵּחַ (ט) הָאֲנֹכִי. הַמְנַהֵג לְגַעוֹת גַּם בַּה"א וְגַם בַּאֲל"ף. (רִשִׁי"ה)

תפסיר רס"ג

(טו) ואן כנת אלזמתניה עקובה. פאגעלהא אמאתתי. אן וגדת חצי'אא ענדך. ולא ארא בלייתי: (טז) פקאל אללה למוסי'. אגמע לי סבעין רגלא מן שיוך בני אסראיל. אלדין תעלם אנחם שיוכ'הם וערפאהם. וכ'דהם אלי' כ'בא אלמחצ'ר. ויקפון תם מעד:

לית אָנא יכיל בלחודי. לסוּבְרָא ית כָּל עמָא הָדִין. אָרִי יְקִיר מְנִי: **טו** וְאִם-כָּכָה | אֶת-עֲשֵׂה לִי הֲרֹגְנִי נָא הָרֹג אִם-מֵצֵאתִי חַן בְּעֵינַיִךְ וְאֵל-אַרְאֶה בְּרַעְתִּי: וְאִם כְּדִין אֶת עֶבֶד לִי. קטולני כְּעֵן מְקַטֵּל. אִם אֲשַׁכַּחִית רַחֲמֵי קְדָמְךָ. וְלֹא אֲחֹזִי בְּבִשְׂתֵי: **פ**

טז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֲסַפֶּה-לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי-הֵם זְקֵנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלִקְחָת אֹתָם אֶל-אֶהָל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה. כְּנוֹשׁ קְדָמִי. שְׁבַעֲיִן גּוֹבְרָא מְסֻבֵי יִשְׂרָאֵל. דִּידַעְתָּא. אָרִי אַנּוּן. סְבִי עִמָּא וְסַרְכוּהִי. וְתַדְבֵּר יְתִהוֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא. וְיַתְעַתְּדוּן תַּמָּן עִמָּךְ:

— רס"י —

כְּנוֹשָׁךְ פִּתּוּ וּמְדַבֵּר בְּפִנֵי הַמֶּלֶךְ. וְהוּוּ (סז) וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. וְלֹא רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִתֵּן אֲבֹלוֹת בְּמִתַּן תּוֹרָה וּפְרַע לָהֶם כְּאֵן: **אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם יְגִי.** אֹתָם שְׂאֵתָה מִכִּיר שְׁנַתְּמֵנוּ עֲלֵיהֶם שׁוֹטְרִים בְּמִצְרַיִם בְּעִבּוּדֵת פְּרָךְ וְהָיוּ מְרַחֲמִים עֲלֵיהֶם וּמְכִים עַל יָדָם, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת כ, יז) וַיְכּוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲתָה יִתְּמֵנוּ בְּגִדְלָתָן כְּדָרָךְ שְׁנַצְטַעְרוּ בְּצִרְתָּן: **וְלִקְחָת אֹתָם.** קָחַם בְּדָבָרִים, אֲשֶׁרִיכֶם שְׁנַתְּמֵנִיתֶם פְּרִנְסִים עַל בְּנֵי שְׁלַמְקוּם: **וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ.** כְּדִי שִׁירָאוּ יִשְׂרָאֵל וַיִּנְהֲגוּ בָהֶם גְּדֻלָּה וְכְבוֹד וַיֹּאמְרוּ חֲבִיבֵינָא אֵלֶּה שְׁנַכְּסוּ עִם מֹשֶׁה לְשִׁמוּעַ דְּבוּר מִפִּי הַקִּבְ"ה:

טו וְאִם כָּכָה אֶת עֲשֵׂה לִי. תִּשְׁשׁ כְּחוֹ שְׁלַמְשָׁה כְּנִקְבָה בְּשִׁהְרָאָהוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַפְּרַעְנוֹת שְׁהוּא עֲתִיד לְהַבִּיא עֲלֵיהֶם עַל זֹאת. אָמַר לְפָנָיו, אִם כֵּן הֲרֹגְנִי תַחֲלָה: **וְאֵל אַרְאֶה בְּרַעְתִּי.** בְּרַעְתֶּם הָיָה לוֹ לְכַתּוּב, אֲלֵא שְׁכַנָּה הַכְּתוּב. וְזֶה אַחַד מִתְּקוּנֵי סוּפְרִים בַּתּוֹרָה לְכַנּוּי וּלְתַקּוּן הַלְשׁוֹן: **טז אֲסַפֶּה לִּי.** הָרִי תְּשׁוּבָה לְתַלְתְּנָךְ שְׂאֵמְרָתָ לֹא אוֹכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי. וְהַזְקֵנִים הָרֵאשׁוֹנִים הֵיכָן הָיוּ וְהֵלֵא אָף בְּמִצְרַיִם יִשְׁבוּ עִמָּהֶם, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת ג, טז) לָךְ וְאֲסַפֶּת אֶת זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא בְּאֵשׁ תִּבְעֶרָה מִתּוֹ. וְרֵאשׁוֹנֵי הָיוּ לְכָף מְסִינֵי, דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת כז) וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים, שְׁנַהֲגוּ קִלּוֹת רֵאשׁ,

תפסיר רס"ג

וַיִּרְדְּתִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שֵׁם
 וְאַצְלֹתִי מִן־הַרוּחַ אֲשֶׁר
 עָלֶיךָ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם
 וְנִשְׂאוּ אֹתְךָ בְּמִשָּׁא הָעַם
 וְלֹא־תִשָּׂא אֶתְּהָ לְבַדְּךָ:
 וְאַתְּגִלִּי וְאַמְלִיל עִמָּךְ תָּמֹן וְאַרְבִּי.
 מִן רוּחָא דְעֶלְךָ וְאַשְׁוִי עֲלֵיהוֹן. וְיִסּוּבְרוּן
 עִמָּךְ בְּמִטּוּל עֲמָא. וְלֹא תִסּוּבְר אֶת
 בְּלַחְוֹדְךָ: וְאַל־הָעַם תֹּאמֶר
 הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחַר וְאַכְלֹתֶם בֶּשֶׂר פִּי בְּכִיתֶם
 בְּאַזְנֵי יְהוָה לֵאמֹר מִי יֵאכְלֵנוּ בֶּשֶׂר כִּי־טוֹב
 לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בֶּשֶׂר וְאַכְלֹתֶם:
 וְלַעֲמָא תִימַר. אֲזַדְמֵנוּ לְמַחַר וְתִיכְלוּן בְּשָׂרָא. אַרְי. בְּכִיתוּן
 קְדָם יי לְמִימַר. מִן יוֹכִילֵנָנָא בְּשָׂרָא. אַרְי טָב לָנָא בְּמִצְרַיִם. וְיִתֵּן יי
 לְכוּן. בְּשָׂרָא וְתִיכְלוּן: וְלֹא יוֹם אֶחָד תִּאכְלוּן וְלֹא
 יוֹמִים וְלֹא | חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים

— רס"י —

וַיִּרְדְּתִי. זו אַחַת מֵעֲשָׂר יְרִידוֹת הַכְּתוּבוֹת בְּתוֹרָה: וְדַבַּרְתִּי עִמָּךְ. וְלֹא עִמָּךְ:
 וְאַצְלֹתִי. כְּתַרְגוּמוֹ וְאַרְבִּי כְּמוֹ (שְׁמוֹת כד, יב) וְאַל אֲצִילִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם.
 לְמַה מִּשָּׁה דוֹמָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה, לְנֵר שְׁמֵנָח
 עַל גְּבִי מְנוֹרָה וְהַכֵּל מְדֻלֵּקִין הַמְּנוּה וְאִין אֹרוֹ

זוֹלָק הַדְּקֻדּוֹק: וְאַצְלֹתִי. תַּרְגָּם וְאַרְבִּי, אַע"פ שֶׁפִּירוּשׁוֹ לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה וְהַבְּדִלָה אִי אִפְשָׁר
 לומר לְשׁוֹן מִיעוּט כִּלְפֵי מַעְלָה וְע"ד זֶה אוֹמְרִים בְּקִדְשֵׁי יְהוָה שְׁמִיהָ רַבָּא אַע"פ שֶׁשֵּׁם יְהוָה אִינוֹ
 אֵלָּא חֲצִי הַשֵּׁם שְׂאֵי אִפְשָׁר לומר מִיעוּט כִּלְפֵי מַעְלָה:

תפסיר רס"ג

תאכלונה ולא יומין. ולא כימסה ולא עשרה. ולא עשרין: (כ) אלא אלי' אינאם שהר. אלי' אן יכ'רג מן אנאפכם מת'לא. ויציר לכם הזאלא. לאגל מא וחדתם. פי נור אללה אלדי פי מא בינכם. ובכיתם בין ידיה וקלתם. לם כ'רגנא מן מצר: (כא) קאל מוסי. סת מאיה אלף רגל ראגל. אלקום אלדי אנא פי מא בינכם. ואנת קלת. אעטיהם לחמא. יאכלונה שהרא:

וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם: לָא יוֹמָא חֲדָ. תִּיכְלוּן וְלֹא תִרְיִן יוֹמִין. וְלֹא חֲמֵשָׁא יוֹמִין. וְלֹא עֶשְׂרֵי יוֹם: **בַּעַד | חֲדָשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר-יֵצֵא מֵאִפְכֶם וְהָיָה לָכֶם לזָרָא יַעַן כִּי-מֵאִסְתֶּם אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וּתְבַכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לְמָה זֶה יֵצֵאנוּ מִמִּצְרַיִם:** עד ירח

יומין. עד דתקוצון ביה. ויהי לבון לתקלא. חלף. דקצתון במימרא די דשכינתיה שריא ביניכון. ובכיתון קדמוהי למימר. למא דנן נפקנא ממצרים: **כֹּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ-מֵאוֹת אֶלְף רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אַמְרַת בָּשָׂר אֶתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֲדָשׁ יָמִים:** ואמר משה. שית מאה אלפין גוברא רגלאה. עמא. דאנא ביניהון. ואת אמרת. בשרא אתין להון. ויכלון ירח יומין:

— רס"י —

וְהָיָה לָכֶם לזָרָא. שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ובדברי רבי משה הדרשן ראינו שיש לשון שקורין לחרב זרא: **אֶת ה' אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם.** אם לא שנטעתי שכינתי ביניכם, לא גבה לבבכם לפגס לכל הדברים הללו: **כֹּא שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלְף רַגְלֵי.** לא חש למנות את הפרט שלשת אלפים היתרים. ור' משה הדרשן פרש שלא בכו אלא אותן שיצאו ממצרים:

כ עד חדש ימים. זו בכשרים שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה, וברשעים הוא אומר הבשר עודנו בין שניהם, כך היא שנויה בספרי, אבל במכילתא שנויה חלופי הרשעים אוכלין ומצטערין שלשים יום והכשרים הבשר עודנו בין שניהם: **עַד אֲשֶׁר יֵצֵא מֵאִפְכֶם.** בתרגומו דתקוצון ביה, והא דומה לכם כאלו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף:

תפסיד רס"ג

כב **הֵצֵאן וּבְקֹר יִשְׁחַט לָהֶם
וּמֵצֵא לָהֶם אִם אֶת-
כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם
וּמֵצֵא לָהֶם: הָעֵן וְתוֹרִין. יִתְנַכְסוּן
לְהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לְהוֹן. אִם יֵת כָּל נוּגֵי
יִמָּא. יִתְפַּנְשׁוּן לְהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לְהוֹן:**

(כב) פֶּמֶן אַענאַתהם. אַגִּינִם
וּבְקֹר תְּדַבֵּחַ לָהֶם פֶּתַכְפִּידִים. או
גְּמִיעַ סַמֵּךְ אַלְבַּחַר. יַחַאשׁ לָהֶם
פִּיקְנַעְדָּהִם: (כג) פֶּקְאֵל אַלְלָה
לְמוֹסִי. הַל קֹדְרָה' אַלְלָה תִּקְצֹר.
אַלְאָן תִּנְצֹר. אִיזוּאפִיכֶם פֶּלְאִמִי
אִם לֹא: (כד) פֶּכֶרְג מוֹסִי.

פ **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִיךְ יְהוָה תִּקְצֹר
עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרְךָ דְּבָרֵי אִם-לֹא: וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה.
הַמִּימָרָא דִּי מִתְעַכְבֵּב. פֶּעֶן תַּחֲזִי. הַיְעָרְעַנְךָ פִּתְגָמֵי אִם לֹא: כד וַיֵּצֵא
מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל-הָעָם אֶת דְּבָרֵי יְהוָה וַיֵּאָסֵף**

רס"ד

הוא ואם לא אָתָּן יִאמְרוּ שְׁקֻצְרָה יְדִי הַטּוֹב
בְּעֵינֶיךָ שִׂיד ה' תִּקְצֹר בְּעֵינֵיהֶם, יִאבְדוּ הֵם
וּמֵאָה פִּיּוּצָא בָהֶם וְאֵל תְּהִי יְדֵי קֻצְרָה לְפִנֵּיהֶם
אִפְלוּ שְׁעָה אַחַת: כג עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרְךָ
דְּבָרֵי. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שְׁלֹרְבִי יְהוּדָה הַנְּשִׂיא
אוֹמֵר אִי אִפְשֶׁר לְעֲמוּד עַל הַתַּפֵּל, מֵאַחַר
שְׂאִינָן מִבְּקָשִׁים אֵלָּא עֲלִילָה לֹא תִסְפִּיק לָהֶם,
סוֹפֵן לְדוֹן אַחֲרֵיךָ, אִם אַתָּה נוֹתֵן לָהֶם בְּשֶׁר
בְּהֵמָה גִּסָּה, יִאמְרוּ דְקָה בְּקִשְׁנֵנוּ, וְאִם אַתָּה
נוֹתֵן לָהֶם דְקָה, יִאמְרוּ גִסָּה בְּקִשְׁנֵנוּ. חַיָּה וְעוֹף
בְּקִשְׁנֵנוּ דְגָיִם וְחַגְבִּים בְּקִשְׁנֵנוּ, אָמַר לוֹ אִם כֵּן
יִאמְרוּ שְׁקֻצְרָה יְדִי. אָמַר לְפָנָיו הַרִינִי הוֹלֵךְ
וּמִפִּיִסָּן. אָמַר לוֹ עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרְךָ דְּבָרֵי,
שְׂלֵא יִשְׁמְעוּ לָךְ. הַלֵּךְ מִשָּׁה לְפִיִסָּן אָמַר לָהֶם
הַיֵּד ה' תִּקְצֹר, (סכּלִיס ע"ט, כ) הֵן הַכָּה צוּר
וַיִּזְבּוּ מִיָּם וּגְוִי הָגַם לָהֶם יוֹכֵל תַּת. אָמְרוּ
פִּשְׁרָה הִיא זו, אִין בּוֹ כַח לְמַלְאֵת שְׂאֵלְתֵנּוּ.
וְזֵהוּ שְׂנַאֲמַר וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם, פִּינָן
שְׂלֵא שְׁמְעוּ לוֹ וַיֵּאָסֵף שְׁבָעִים אִישׁ וּגְוִי:

כב **הֵצֵאן וּבְקֹר יִשְׁחַט.** זֶה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה
דְּבָרִים שְׁהִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא דוֹרֵשׁ וְאִין רַבִּי
שְׁמַעוֹן דוֹרֵשׁ כְּמוֹתוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר שֶׁשׁ
מֵאוֹת אֶלְף רַגְלֵי, וְאַתָּה אָמַרְתָּ בְּשֶׁר אָתָּן
לָהֶם וְאִבְלוּ חוֹדֵשׁ יָמִים, הֵצֵאן וּבְקֹר וּגְוִי, הַכֹּל
כְּמוֹשְׁמַעוּ, מִי יִסְפִּיק לָהֶם, כְּעֵנָן שְׂנַאֲמַר
(יִיקִי כ"ב) וּמֵצֵא כְּדִי גְאֵלְתוֹ. וְאִיזוֹ קֶשֶׁה, זוֹ אוֹ
(כ"ג) שְׁמַעוּ נָא הַמְּרִים, אֵלָּא לְפִי שְׂלֵא אָמַר
בְּרַבִּים חֶסֶף לוֹ הַכְּתוּב וְלֹא נִפְרַע מִמֶּנּוּ, וְזוֹ
שְׁלַמְרִיבָה הִיָּתָה בְּגִלּוּי, לְפִיכָף לֹא חֶסֶף לוֹ
הַכְּתוּב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר חֶס וְשְׁלוֹם לֹא
עֲלָתָה עַל דַּעְתוֹ שְׂלֵאוֹתוֹ צְדִיק כָּף, מִי
שְׁכַתוּב בּוֹ (כ"ג י"ב) בְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא, יִאמֵר
אִין הַמְּקוֹם מִסְפִּיק לָנוּ, אֵלָּא כָּף אָמַר שֶׁשׁ
מֵאוֹת אֶלְף רַגְלֵי וּגְוִי וְאַתָּה אָמַרְתָּ בְּשֶׁר אָתָּן
לְחוֹדֵשׁ יָמִים, וְאַחַר כָּף תִּתְּרוּג אָמָה גְּדוּלָּה
כְּזוֹ, הֵצֵאן וּבְקֹר יִשְׁחַט לָהֶם כְּדִי שִׁיְהַרְגוּ,
וְתֵהָא אִכִּילָה זוֹ מִסְפָּקְתָן עַד עוֹלָם, וְכִי
שְׁבַחָךָ הוּא זֶה, אוֹמְרִים לוֹ לְחַמּוֹר טוֹל כּוֹר
שְׁעוּרִים וְנַחְתוּף רֵאשָׁף. הַשִּׁיבּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

תפסיר רס"ג

ואכ"כר אלקום בכלאם אלה. וגמע. סבעין רגלא מן שיוכיהם. ואוקפהם חואלי אלכ"בא: כה) פתגלא אלה פי אלג'מאם וכאטבה. ואפאד. מן אלנור אלד'י עליה. ופסא אלסבעין אלרגל אלשיוד'. פלמא אסתקר עליהם ד'אלך אלנור. תנבו ולם יחתאגו אלי עודה: כו) ובקי רגלאן פי אלעסכר. אסם אחדהמא אלהד. ואלת'אני מידד ואסתקרת עליהם אלנבווה. והמא מן אלמכתובין. ולם

שְׁבַעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבַת הָאֹהֶל:
וַנִּפֶק מִשָּׂה. וּמִלֵּיל עִם עַמָּא. ית פתגמ'א די. וכנש. שבעין גוברא מסבי עמא. ואקים יתהון סחור סחור למשכנא:
כ"ה וַיֵּרֶד יְהוָה | בַּעֲנַן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׁבַעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסֵפוּ:

ואתגלי יי בעננא ומליל עמיה. ורפי. מן רוחא דעלוהי. ויהב. על שבעין גוברא סביא. והוה. פד שרת עליהון רוח נבואה. ומתנבן ולא פסקין: כ"ו וַיִּשְׂאָרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים | בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתִּנַּח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַהֲמָה בַּכְּתָבִים וְלֹא יֵצְאוּ הָאֵהֳלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה:

— רס"י —

כ"ה ולא יספו. לא נתנבאו אלא אותו היום לבוד, כן מפורש בספרי, ואונקלוס תרגם ולא פסקין, שלא פסקה נבואה מהם: כ"ו וישארו שני אנשים. מאותן שנבחרו. אמרו אין אנו כדאין לגדלה זו: והמה בכתבים. במבוררים שבהם לסנהדרין, ונכתבו בלם נקובים בשמות, ועל ידי גורל, לפי שהחשבון עולה לשנים עשר שבטים,

זולק הדקדוק: כ"ה ויאצל. בנוח האל"ף מענין אצל המזבח (מהר"ם): כ"ו שם האחד אלדד. בפסיקתא יש כאן פסיק וכן בדפוסים ובכל התיגאן אינו:

תפסיר רס"ג

יכ'רגו אלי' אלכ'בא. בל תנבו
 פי אלעספר: כז) פחאצ'ר
 אלג'לאם. ואכ'בר מוסי' וקאל.
 אלדד ומידד. מתנב'ין פי
 אלעספר: כח) פאגאבה יהושע
 אבן נון. כאדם מוסי'. מן
 תלאמידה וקאל. יא סידי יא
 מוסי' אחבסהמא: כט) קאל לה
 מוסי'. הל תג'אר לי. לית צאר
 גמיע אמ'ה אללה אנביא. באן
 יגעל מן נורה ונבונתה עליהם:
 ל) פלמא אנצ'ים מוסי' אלי' אל'
 עספר. הו' ושיוך בני אסראיל:

ואשתארו תרין גוברין במשריתא.
 שום חד אלדד. ושום תנינא מידד ושרת
 עליהון רוח נבואה. ואנון בכתביא.
 ולא נפקו למשכנא. ואתנביאו
 במשריתא: כ) וירץ הנער
 ויגד למשה ויאמר אלדד
 ומידד מתנבאים במחנה:
 ורהט עולימא. וחוי למשה ואמר. אלדד
 ומידד מתנבן במשריתא: כה) ויען
 יהושע בין-נון משרת משה

מבחריו ויאמר אדני משה בלאם: ואתיב יהושע בר
 נון. משומשניה דמשה. מעולימוהי ואמר. רבוני משה אסרנון:
 כט) ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן
 כל-עם יהוה נביאים פי-יתן יהוה את-רוחו
 עליהם: ואמר ליה משה. הקנאתי את מקני. רעינא פון. דיהון כל
 עמיה דיי נביין. ארי יתין יי. ית רוח נבואתיה עליהון: (שב"ע)
 ל) ויאסף משה אל-המחנה הוא וזקני ישראל:

— רס"י —

הנותן לב על הדבר או לנקום או לעזור
 אינפרימיניט זלט"ז אוהו בעבי המשא: ל) ויאסף
 משה. מפתח אהל מועד: אל המחנה.
 נכנסו איש לאהלו: ויאסף. לשון כניסה אל
 הבית. כמו (דברים כג, ז) ואספתו אל תוף
 ביתך, ואב לכלם (תהלים ט) יצבר ולא ידע מי
 אספם, מלמד שלא הביא עליהם פרענות עד
 שנכנסו הצדיקים איש לאהלו:

נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום
 לא חפץ בה: כז) וירץ הנער. יש אומרים גרשום
 בן משה היה: כח) בלאם. הטל עליהם צרכי
 צבור והם כלים מאליהם. דבר אחר תנם אל
 בית הפלא, לפי שהיו מתנבאים משה מת
 ויהושע מכניס את ישראל לארץ: כט) המקנא
 אתה לי. הקנאי אתה לי הקנאתי אתה
 מקנא: לי. כמו בשבילי. כל לשון קנאה אדם

תפסיר רס"ג

לא) והבת ריח מן ענוד אללה. וקטעת סלוי מן אלבחר. ואלקתה עלי אלעספר שביה כמסיר יום ימנה ויסרה חואלי אלעספר. וארפתפאעה מן אל ארץ דראעין: לב) פקאם אל קום. באקי יומהם ולילתהם. וטול נהאר גדהם פגמעו אלסלוי. אקלהם. גמע עשורה אנאביר. פסטחוו להם סטוחא. חואלי אלעספר: לג) ואלחם בעד בין

ואתכניש משה למשריתא. הוא וסבי ישראל: לא) ורוח נסע | מאת יהוה ויגזו שלוים מן-הים וישש על-המחנה בדרך יום זה וכדרך יום זה סביבות המחנה וכאמתים על-פני הארץ: ורוחא. נטל מן קדם יי.

ואפרח שלו מן ימא. ורמא על משריתא

כמהלך יומא לבא. וכמהלך יומא לבא. סחור סחור למשריתא. וכרום

תרתינ אמין על אפי ארעא: לב) ויקם העם כל-היום

ההוא וכל-הלילה וכל | יום המחרת ויאספו

את-השלו הממעיט אסף עשרה חמרים

וישטחו להם שטוח סביבות המחנה: וקם עמא.

כל יומא ההוא וכל ליליא. וכל יומא דבתרוהי. וכנשו ית שלו. דאזער.

כנש עשרא דגורין. וישטחו להון משטחין. סחור סחור למשריתא:

לב) הבשר עודנו בין שניהם טרם יפרת ואף

— רס"י —

ולא לשחות: לב) הממעיט. מי שאוסף פחות מכלם, העצלים והחגרים. אסף עשרה חמרים: וישטחו. עשו אותן משטיחין משטיחין: לג) טרם יפרת. בתרגומו עד לא פסק. דבר אחר אינו מספיק לפסקו בשניו עד שנשמתו יוצאה:

לא) ויגזו. ויפרית, וכן (תכליס 5, 1) כי גז חיש, וכן (נמוס 6, 1) נגזו ועבר: וישש. ויפשוט, כמו (שמואל א' 1, טו) והנה נטשים על פני כל הארץ, (יחזקאל כט, כ) ונטשתיק המדברה: וכאמתים. פורחות בגובה עד שהן כנגד לבו של אדם, כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה

זולק הדקדוק: כ) כדרך יום זה. בדפוסים יש כאן פסיק ובפסיקתא לא הוזכר וכן בתיגאן:

תפסיר רס"ג

אסנאנהם. קבל אן ימצאנהם. אד' אשתד ג'צ'ב אללה עליהם. פ'צ'רבהם צ'רבה ע'צ'ימה ג'דא: לד) וסמא ד'אלך אלמוצ'ע קבור אלשהיה. לאנהם דפנו הנאך. אלקום אלמתשהיין: לה) ורחלו מנה אל'י חצרות. פלמא אקאמו בהא: יב א) תכלמת מרים והרון במוסי'. בסבב אלמראה

יְהוָה חַרָּה בְּעַם וַיִּךְ יְהוָה
בְּעַם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:
בְּשָׂרָא. עַד כְּעַן בֵּין שְׁנֵיהוֹן. עַד לָא פִּסְקָ.
וְרוּגְזָא דִּי תְּקִיף בְּעַמָּא. וְקִטְל יֵי בְּעַמָּא:
קִטּוּל סְגִי לַחֲדָא: לָד וַיִּקְרָא
אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
קְבֵרוֹת הַתְּאוּהָ כִּי־שֵׁם
קָבְרוּ אֶת־הָעַם הַמֵּת־אֵינִים:

ויקרא. ית שמייה דאתרא ההוא קברי דמשאלי. ארי תמן קברו. ית עמא דשאילו: לה מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות: מקברי דמשאלי. נטלו עמא לחצרות. והו בחצרות: פ יב א ותדבר מרים ואהרן במשה על-אדות האשה הפשית אשר לקח

— רס"י —

לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפרש בעלי ממנו, ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתפונה לגנותו, כן נענשה קל ודמר למספר בגנותו שלחברו: האשה הפשית. מגיד שהכל מודים בפייה, כשם שהכל מודים בשחרותו שלכבושי: כושית. בגימטריא יפת מראה: על אדות האשה. על אודות גרושיה: כי אשה כשית לקח. מה תלמוד לומר, אלא יש לה אשה נאה בפייה ואינה נאה במעשיה, במעשיה ולא בפייה, אבל זאת נאה בכל: האשה הפשית. על שם נזיה נקראת כושית כאדם

יב 6 ותדבר. אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר (כחשית מז, ט) דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וכן הוא אומר (כחשית יט, ז) ויאמר אל נא אחי תרעו, (כמדזכר יב, ו) ויאמר שמעו נא דברי כל נא לשון בקשה: ותדבר מרים ואהרן. היא פתחה בדבור תחלה, לפיכך הקדימה הכתוב תחלה, ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה, רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה אלך ומידד מתנבאים בפחנה, כיון ששמעה צפורה, אמרה אוי לגשותיהן שלאילו אם הם נזקקים

זולק הרקדוק: מכה רבה מאד. תיבת רבה בטפחא בכל התיגאן וכ"כ מהרי"ב:

תפסיר רס"ג

אלחסננה אלתי תזווגהא. לאנה
כאן קוד אעתזלהא: (ב) פקאלו.
אן כאן מן אגל אלנבווה
פתראה וחודה פקט כאטבה
אללה. אליס קוד כאטבנא
אללה איציא. פסמע אללה
ד'אלד: (ג) וכאן מוסי' רגלא
כיאשעא ג'דא. אפת'ר מן גמיע
אלנאס. אלד'י עלי' וגה
אלארץ: (ד) פקאל אללה
ג'פלה. למוסי' ותרון ומרים.
אכ'רגו ת'לאת'תכם אלי' כ'בא
אלמחצ'ר. פכ'רגו ת'לאת'תהם:
(ה) פתגלא אללה בעמוד

כִּי-אִשָּׁה כְּשִׁית לְקַח:
וּמְלִילַת מְרִים וְאֶהְרֹן בְּמֹשֶׁה. עַל עֵיֶסְקוֹ.
אֶתְתָּא שְׁפִירְתָּא דְנִסְיָב. אֲרִי אֶתְתָּא
שְׁפִירְתָּא דְנִסְיָב רְחִיק: **וַיֹּאמְרוּ**
הֲרַק אֶדְ-בְּמֹשֶׁה דְּבַר יְהוָה
הֲלֹא גַם-בָּנוּ דְּבַר וַיִּשְׁמַע
יְהוָה: וַאֲמָרוּ. הֲלַחֹד בְּרַם עִם מֹשֶׁה
מְלִיל יי. הֲלֹא אַף עַמְנָא מְלִיל. וּשְׁמִיעַ
קָדַם יי: **וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו**
מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר

עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה: וגוברא משה ענותן לחדא. מכל אנשא.
ד'על אפי ארעא: **ס** **וַיֹּאמֶר יְהוָה פֶּתָאִם אֶל-מֹשֶׁה**
וְאֶל-אֶהְרֹן וְאֶל-מְרִים עֲאוּ שְׁלֹשְׁתְּכֶם אֶל-
אֶהְל מוֹעֵד וַיַּעֲאוּ שְׁלֹשְׁתָּם: ואמר יי בתפיף. למשה
ולאהרן ולמרים. פוקו תלת'יכון למשפן ומנא. ונפקו תלת'יהון:
ה **וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֶהְל**

— רס"ג —

הקורא את בנו נאה פושי, כדי שלא תשלט
בו עין רעה: **כי אשה כשית לקח.** ועתה
גרשה: **ה' הרק אף.** עמו לבדו דבר ה': **הלא**
גם בנו דבר. ולא פרשנו מדרך ארץ: **ג ענו.**
שפל וסבלן: **ד פתאם.** נגלה עליהם פתאם,
והם טמאים בדרך ארץ, והיו צועקים מים
זולק הדקדוק: **כי אשה כשית לקח.** תרגמו רחיק, אולי עשה מתיבת לקח האחרונה שתי
משמעיות לשון לקיחה ולשון עזיבה שהיא ענין ריחוק כמו תקח לה פן נהיה לבנו שרצונו
תעזוב לה. ועיין מנחה בלולה:

תפסיר רס"ג

וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמְרִים וַיֵּצְאוּ

שְׁנֵיהֶם: וְאֶתְגְּלִי יִי בַעֲמוּדֵי דַעֲנָנָא.

וְקָם בַּתְּרַע מִשִּׁכְנָא. וְקָרָא אֶהֱרֹן וּמְרִים.

וּנִפְקוּ תַרְוֵיהוֹן: וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ-

נָא דְבַרֵי אִם-יְהִיָּה נְבִיאֲכֶם

יְהוֹה בַּמְּרֹאֶה אֵלָיו אֶתְוֹדַע

בְּחִלוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ: וַאֲמַר שְׁמַעוּ

כְּעַן פִּתְגָמִי. אִם יְהוֹן לְכוּן נְבִיין.

אָנָּה יִי. בְּחֻזוּיִן אָנָּה מִתְגְּלִי לְהוֹן. בְּחִלְמִין אָנָּה מְמַלִּיל עִמָּהוֹן:

לֹא-כֵן עַבְדֵי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא: לֹא

כֵן עַבְדֵי מֹשֶׁה. בְּכָל עַמִּי מֵהֵימָן הוּא: פֶּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-

בּוֹ וּמְרֹאֶה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת יְהוֹה יְבִיט

ג'מאם. וקאם עלי באב אלכ'בא. ונאדא יא הרון ויא מרים. פכ'רגא פליהמא: ו קאל אסמעו פלאמי. אן יפון נבייכמא. אנא אללה תעדפת בה פי רויא (קרי: רואיא). או כ'אטבתה פי חלם: זו ל'ס פד'אד עבדי מוסי. בל פי גמיע אמתי מחקק הו: ח) אן שפאהא אכ'אטבה. ורויא (קרי: ורויא) ולא באחאדית וצוור אללה

— רש"י —

בְּשָׂר וְדָם כְּשִׁוְיָא לְמַלְחָמָה יוֹצֵא בְּאֶבְלוֹסִין, וּכְשִׁוְיָא לְשָׁלוֹם יוֹצֵא בְּמוֹעֲטִים, וּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹצֵא לְמַלְחָמָה יְחִידִי, שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת טו, ג) ה' אִישׁ מְלָחָמָה, וְיוֹצֵא לְשָׁלוֹם בְּאֶבְלוֹסִין, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים סח, יח) רָכַב אֱלֹהִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שָׂאֵן: וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמְרִים. שְׁהִיוּ נִמְשָׁכִין וְיוֹצֵאִין מִן הַחֲצַר לְקִרְיַת הַדְּבוּר: וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מַה מִּשְׁכָּן וְהַפְּרִידוֹן מִמֹּשֶׁה, לְפִי שְׂאוּמְרִים מִקְצַת שְׁבָחוֹ שְׁלֹאֲדָם בְּפָנָיו וְכֹלֹ שְׁלֹא בְּפָנָיו, וְכֵן מִצִּינּוֹ בְּנַח, שְׁלֹא בְּפָנָיו נֶאֱמַר (זְרָחִשִׁים ו, ט) אִישׁ צְדִיק תָּמִים, וּבְפָנָיו נֶאֱמַר (זְרָחִשִׁים ז, ב) כִּי אֶתָּרָה רְאִיתִי צְדִיק לְפָנָי. דְּבַר אַחַר שְׁלֹא יִשְׁמַע בְּנֻזִיפְתּוֹ שְׁלֹאֲהֶרֶן: ו שְׁמַעוּ נָא דְבַרֵי. אִין נָא אֵלָא לְשׁוֹן בְּקִשָּׁה: אִם יְהִיָּה

נְבִיאֲכֶם. אִם יְהִיוּ לָכֶם נְבִיאִים: ה' בַּמְּרֹאֶה אֵלָיו אֶתְוֹדַע. שְׁכִינַת שְׁמִי אִין נְגִלִית עֲלָיו בְּאֶסְפִּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה אֵלָא בְּחִלוֹם וְחֻזְיוֹן: פֶּה אֶל פֶּה. אֲמַרְתִּי לוֹ לְפָרוּשׁ מִן הָאִשָּׁה. וְהִיכֵן אֲמַרְתִּי לוֹ, בְּסִינֵי (זְכַרִּים כ, כז) לֶךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֶהֱלִיכֶם, וְאַתָּה פֶּה עֲמוּד עַמֻּדֵי: וּמְרֹאֶה וְלֹא בְּחִידָת. מְרֹאֶה זֶה מְרֹאֶה דְּבוּר, שְׁאֵנִי מְפָרֵשׁ לוֹ דְּבוּרֵי בַּמְּרֹאֶת פָּנִים שָׁבוּ וְאֵינִי סוֹתְמוֹ לוֹ בְּחִידוֹת, כְּעֵגֶן שְׁנֵאמַר לִיחֻקָּאֵל (יחזקאל י, ז) חוּד חִידָה וְגוֹ, יְכוּל מְרֹאֶה שְׁכִינָה, תְּלַמוּד לּוֹמַר (שְׁמוֹת לג, כ) לֹא תּוּכַל לְרְאוֹת אֶת פָּנָי: וּתְמִנַּת ה' יְבִיט. זֶה מְרֹאֶה אַחֲרֵי, כְּעֵגֶן שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת לג, כג) וְרִאִיתָ אֶת אַחֲרֵי: בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה. אֵינּוּ אוֹמַר בְּעַבְדֵי מֹשֶׁה, אֵלָא בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה, בְּעַבְדֵי אַף

תפסיר רס"ג

אלמכילוקה לה יראה. ומא
באלכמא לם תכיאפא. אן
תתפלמא פי עבדי מוסי:
(ט) פאשתד ג'צ'ב אללה עליהם.
וארתפע נורה: (י) פכמא זאל
אלג'מאם ען אלכ'בא. פאדא
במרים ביציא כאלתלג. פלמא
אלתפת הרון. אלי מרים
פאדא בהא ברצא: (יא) פקאל
הרון למוסי. יא סידי. לא
תגעל עלינא כטייה. פי מא
גהלנא ואכ'טינא: (יב) לא תכון
חדיה כסקט כ'רג מן בטן אמה.

וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר

בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה: מִמֶּלֶל עִם מִמֶּלֶל

מִלִּילָנָא עִמִּיה. בְּחִיּוֹ וְלֹא בְּחֶדְוֶן. וּדְמוֹת
יִקְרָא דִּי מְסַתְּפֵל. וּמְדִין לֹא דְחִילְתוּן.

לְמִלְלָא בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה: ט וַיַּחַר-אַף

יְהוָה בָּם וַיִּלְד: וּתְקִיף רוּגְזָא דִּי

בְּהוּן וְאִסְתַּלַּק: ד וְהֶעֱנַן סָר מֵעַל

הָאֹהֶל וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעַת

כְּשֶׁלַּג וַיִּפֹּן אֶהְרֹן אֶל-מְרִים

וְהִנֵּה מְצַרְעַת: וְעֲנָנָא. אִסְתַּלַּק מֵעֲלוֹי מִשְׁכָּנָא. וְהֵא מְרִים

חֹרָא כְּתִלְגָא. וְאִתְפְּנִי אֶהְרֹן: לְוֹת מְרִים וְהֵא סְגִירָא: יא וַיֹּאמֶר

אֶהְרֹן אֶל-מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי אֱלֹהֵי נָא תִשָּׁת עָלֵינוּ

חֲטָאת אֲשֶׁר נִוְאלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטֵאנוּ: וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן

לְמֹשֶׁה. בְּבַעַו רַבּוּנִי. לֹא כְעַן תִּשׁוּי עֲלֵנָא חוּבָא. דְאִטְפְּשֵׁנָא וְדִסְרַחְנָא:

יב אֱלֹהֵי נָא תְהִי כַּמֶּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ

— רס"ג —

תְּרַדְנוּ עַד שְׂאֵלָךְ מֵאֲצִלָּךְ. שְׂרַחְמֵי עָלֵינוּ:
יב נִוְאלְנוּ. כְּתִרְגוּמוֹ לְשׁוֹן אָוִיל: יב אֱלֹהֵי נָא
תְהִי. אַחֲוֵתְנוּ זֹו: כַּמֶּת. שְׂהַמְצוּרַע חֲשׁוּב
כַּמֶּת, מַה מֵת מִטְּמֵא בְּבִיאָה, אַף מְצוּרַע
מִטְּמֵא בְּבִיאָה: אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ.
אִמְנוּ הִיָּה לוֹ לֹמֶר, אֲלֵא שְׂכַנְהָ הַכְּתוּב. וְכֵן
חֲצִי בְּשֵׁרֵי, חֲצִי בְּשֵׁרֵי הִיָּה לוֹ לֹמֶר, אֲלֵא
שְׂכַנְהָ הַכְּתוּב. מֵאַחַר שְׂיִצְאָה מִרְחֹם אִמְנוּ
הִיא לָנוּ כְּאֵלֹו נֶאֱכַל חֲצִי בְּשֵׁרֵנוּ, כְּעֲנֵן
שְׂנֵאֲמֹר (כַּרְשִׁית ל, כז) כִּי אַחֲזִינוּ בְּשֵׁרֵנוּ הוּא.

עַל פִּי שְׂאִינוּ מֹשֶׁה, בְּמֹשֶׁה אֶפְלוּ אִינוּ עַבְדֵי,
כְּדֵאִי הִיָּיתֶם לִירָא מִפְּנֵי, וְכֹל שְׂכַן שְׂהוּא
עַבְדֵי וְעַבְדֵי מִלְּךָ מִלְּךָ, הִיָּה לְכֶם לֹמֶר אִין
הַמִּלְּךָ אוֹחְבוּ חֲנֻם. וְאִם תֹּאמְרוּ אִינוּ מִכִּיר
בְּמַעֲשֵׂי, זֹו קִשָּׁה מִן הִרְאִשׁוּנָה: ט וַיַּחַר אַף
ה' בָּם וַיִּלְד. מֵאַחַר שְׂהוּדִיעֵם סְרַחְוֹנִם גְּזֹר
עָלֵיהֶם נְדוּי, קַל וְחֹמֶר לְבִשֵׁר וְדָם שְׂלֵא יְכַעַס.
עַל חֲבָרוּ עַד שְׂיִוְדִיעֵנוּ סְרַחְוֹנוּ: י וְהֶעֱנַן סָר.
וְאַחַר כֵּן וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעַת כְּשֶׁלַּג מִשְׁל
לְמִלְּךָ שְׂאֲמֹר לְפִדְגוּג, רִדְהָ אֶת בְּנֵי, אֶבֶל לֹא

תפסיר רס"ג

וַיֹּאכַל חֲצִי בִשְׂרוֹ: לֹא כֶעֶן
 תִּתְרַחֵק דָּא מִבִּינָנָא. אַרְי אַחְתָּנָא הִיא.
 צְלִי כֶעֶן עַל בִּשְׂרָא מִיתָא הַדִּין דְּבַה
 וַיִּתְּסִי: ^ג וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל-
 יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא
 נָא לָהּ: וְצְלִי מֹשֶׁה. קָדָם יי לְמִימֵר.
 אֱלֹהָא. בְּכַעַן אִסִּי כֶעֶן יְתָה: **פ** ^ד **מַפְעִיר** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
 מֹשֶׁה וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק בְּפָנֶיךָ הֲלֹא תִפְלֵם שְׁבַעַת
 יָמִים תִּסְגָּר שְׁבַעַת יָמִים מַחֲוִין לַמַּחֲנֶה וְאַחַר
 תִּתְּסִי: וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה. וְאֵלוֹ אַבְיָה מִנּוּף נִנּוּף בַּהּ. הֲלֹא
 תִתְּפִלִּים שְׁבַעַת יוֹמִין. תִּסְתַּגֵּר. שְׁבַעַת יוֹמִין מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא.

— רס"י —

לְהַשִּׁיבוּ אִם יַעֲשֶׂה שְׂאֵלוֹתָיו אִם לֹא, כִּיּוֹצֵא
 בו (שְׁמוֹת ו, יב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנָיו ה' לֵאמֹר וַיֹּגִי,
 מִה תִּלְמוּד לִזְמַר לֵאמֹר, הַשִּׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִים
 אַתָּה אִם לֹא, עַד שֶׁהַשִּׁיבוּ עֲתָה תִרְאֶה וַיֹּגִי.
 כִּיּוֹצֵא בו (זְמַדְנַ כז, טו. טז) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה'
 לֵאמֹר יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרְוּחוֹת לְכָל בִּשְׂרָא,
 הַשִּׁיבוּ קַח לָךְ (זְמַדְנַ כז, יח). כִּיּוֹצֵא בו (דְּזַרִּיס ג)
 וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהִיא לֵאמֹר, הַשִּׁיבוּ רַב
 לָךְ: **רַפָּא נָא לָהּ**. מִפְּנֵי מַה לֹּא הָאָרִיף מֹשֶׁה
 בַּתְּפִלָּה, שְׁלֵא יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים אַחֲוֹתוֹ
 נְתוּנָה בְּצַרְהָ וְהוּא עוֹמֵד וּמְרַבֵּה בַּתְּפִלָּה
 לְדַבֵּר אַחַר שְׁלֵא יִאמְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבִיל אַחֲוֹתוֹ
 הוּא מְאָרִיף בַּתְּפִלָּה, אֲבָל בְּשִׁבִילֵנוּ אֵינּוּ
 מְאָרִיף בַּתְּפִלָּה: יי וְאַבְיָה יֶרֶק יֶרֶק בְּפָנֶיךָ.
 וְאִם אַבְיָה הִרְאָה לָהּ פְּנִים זוֹעֵפּוֹת הֲלֹא
 תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים, קַל וְחֹמֵר לְשִׁכְנָה
 אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם, אֲלֵא דִּיּוּ לְבָא מִן הַדִּין

וּלְפִי מִשְׁמַעוֹ אִף הוּא נִרְאָה כֵּן, אֵינּוּ רְאוּי לְאָח
 לְהַנִּיחַ אֶת אַחֲוֹתוֹ לְהִיּוֹת כְּמִת: **אֲשֶׁר**
בְּצֵאתוֹ. מֵאֲחַר שִׁיּוֹצֵא זֶה מִרְחֹם אִמּוֹ שְׁלִזָּה
 שִׁישׁ כַּח בִּידוֹ לְעִזּוֹר וְאֵינּוּ עוֹזְרוֹ, הָרִי נֶאֱכַל
 חֲצִי בִשְׂרוֹ, שְׂאֵחֵיו בִּשְׂרוֹ הוּא. דְּבַר אַחַר אֵל
 נָא תְהִי כְּמִת, אִם אֵינְךָ רוֹפֵאָה בַּתְּפִלָּה, מִי
 מִסְּגִירָה וּמִי מִטְהַרְהָ, אֲנִי אֵי אִפְשֶׁר לְרִאֲוֹתָהּ,
 שְׂאֵנִי קְרוֹב וְאֵינּוּ קְרוֹב רוֹאֶה אֶת הַנְּגַעִים,
 וְכִתְּוִן אַחַר אֵינּוּ בְּעוֹלָם, וְזֶהוּ אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ
 מִרְחֹם אִמּוֹ: יי **אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ**. בָּא
 הַכְּתוּב לְמַדְדָּךְ דְּרָךְ אֲרִיף, שְׁהַשׂוֹאֵל דְּבַר
 מִחֲבָרוֹ צָרִיף לִזְמַר שְׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרֵי
 תַּחֲנוּנִים וְאַחַר כֵּן יִבְקֹשׁ שְׂאֵלוֹתָיו: **לֵאמֹר**.
 מִה תִּלְמוּד לִזְמַר, אֲמַר לוֹ הַשִּׁיבֵנִי אִם אַתָּה
 מִרְפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא, עַד שֶׁהַשִּׁיבוּ וְאַבְיָה יֶרֶק
 יֶרֶק וַיֹּגִי. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר בְּאַרְבַּעַת
 מְקוֹמוֹת בְּקֶשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

ובְּתֵר בֵּן תִּתְכַנֵּישׁ: טו **וּתְסַגֵּר**
מְרִים מְחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַעַת
יָמִים וְהָעַם לֹא נֹסַע עַד-
הָאָסַף מְרִים: וְאִסְתַּגַּרְת מְרִים.
 מִבְּרֵא לְמִשְׁרִיתָא שְׁבַעַת יוֹמִין. וְעַמָּא לָא
 נִטְלָא. עַד דְּאֵתְכַנֵּישַׁת מְרִים: טז **וְאַחַר**

תפסיר רס"ג
 אֲלֵעֲסַכְר. וּבְעֵד דִּיאֲלֵךְ תְּנַצֵּים
 אֵלֵיהּ: טו פְּוֹקֶפֶת מְרִים.
 כִּיאֲרֵג אֲלֵעֲסַכְר סְבַעַה אֵינִיאם.
 וְלֵם יִרְחַל אֲלֵקוּם. אֵלֵי
 אֲנַצְ'מֵאמְהֵא: טז וּבְעֵד דִּיאֲלֵךְ
 רְחַלוּ מִן חֲצֵרוֹת. וְנִזְלוּ פִי
 בְּרִייהּ פֶּאֲרֵן:

נֹסְעוּ הָעַם מִחֲצֵרוֹת וַיִּחַנוּ בְּמִדְבַּר פֶּאֲרֵן: וּבְתֵר
 בֵּן. נִטְלוּ עַמָּא מִחֲצֵרוֹת, וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבָּרָא דְּפֶאֲרֵן: **פ פ פ**

קלו פיסוקים סימן מהללאל

— רס"י —

להיות בנדון, לפיכך אף בנזיפתי תסגר להיות בנדון, לפיכך אף בנזיפתי תסגר
 שבעת ימים: **ואחר תאסף.** אומר אני כל שבעת ימים: **ואחר תאסף.** אומר אני כל
 האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא
 משלח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא נאסף משלח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא נאסף
 אל המחנה לכך כתוב בו אסיפה לשון אל המחנה לכך כתוב בו אסיפה לשון

הכנסה: טו **והעם לא נסע.** זה הכבוד חלק
 לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה
 למשה כשהשליך ליאור, שנאמר (שמות 3, 7)
 ותתצב אחרתו מרחק יגו:
חסלת פרשת זכעלתך

ברכה ראשונה שקודם ההפטרות

ברוך אתה יהוה אלֵהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, ובִישְׂרָאֵל עמו. ובנביאי, האמת והצדק: (אמנ)

הפטרות דבהעלתך

בזכריה סימן ב

רְנִי וְשִׁמְחִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָךְ:
נָאִם־יְהוָה: בועי וחדא, בנשתא דציון. ארי האנא מתגלי.
 ואשרי שכנתי בגויד, אמר יי: **וּנְלוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל־יְהוָה**

בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעַם וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעַתָּה כִּי־יְהוָה
 צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ: וַיִּתְּסֶפֶן עִמָּמִין סְגִיאוֹן עַל עַמִּיה דַּיִן,
 בְּעֵדְנָא הַהוּא. וַיְהוֹן קְדָמִי לְעַם. וְאֲשֵׁרֵי שְׁכִינְתִּי בְּגוֹיֶךָ. וַתִּדְעִין אָרִי יי
 צְבָאוֹת, שְׁלַחְנִי לְאַתְנַבְּאָה לִיד: ג וְנַחַל יְהוָה אֶת־יְהוּדָה חָלְקוֹ
 עַל אֲדַמַּת הַקֹּדֶשׁ וּבַחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: וַיַּחֲסִין יי לַדְּבִית
 יְהוּדָה, חוֹלְקָהוֹן. עַל, אַרְעָא דְקֹדְשָׁא. וַיִּתְרַעֵי עוֹד, בִּירוּשָׁלַם: ד הֵם כָּל
 בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי נֶעֱזַר מִמְּעוֹן קֹדְשׁוֹ: סָפוּ כָל רְשִׁיעֵיָא, מִן
 קֹדֶם יי. אָרִי אֶתְגַּלִּי, מִמְּדוֹר קֹדְשִׁיה: ז וַיִּרְאֵנִי אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן
 הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מְלֹאךְ יְהוָה וְהִשְׁטָן עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ
 לְשֹׁטְנוֹ: וְאַחֲזִינִי יְת יְהוֹשֻׁעַ, כְּהֵנָּא רַבָּא. קָאִים. קֹדֶם, מְלֹאכָא דַּיִן.
 וְחֻטָּא. קָאִים עַל יְמִינֵיה, לְאַסְטָנָא לִיה: ח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשָּׁטָן
 יַגְעֵר יְהוָה בְּךָ הַשָּׁטָן וַיַּגְעֵר יְהוָה בְּךָ הַבַּחַר בִּירוּשָׁלַם
 הַלֹּא זֶה אֹד מֵצֵל מֵאִשׁ: וְאָמַר יי, לְחֻטָּא. יַגְעֵר יי בְּךָ, חֻטָּא.
 וַיַּגְעֵר יי, בְּךָ. דְאַתְרַעֵי לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵיה, בִּירוּשָׁלַם. הֵלָא דִין אֹד,
 מְשִׁיב מִיְקוּדָא: ט וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים צֹאִים וְעֹמֵד
 לִפְנֵי הַמְּלֹאךְ: וַיְהוֹשֻׁעַ. הָוָה לִיה בְּנִיץ דְנִסִּיבָן לְהוֹן נְשִׁין, דְלָא כְשָׂרָן
 לְכַהֲנָתָא. וְקָאִים, קֹדֶם מְלֹאכָא: י וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הָעֹמְדִים
 לִפְנֵי לְאֹמֵר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאִים מֵעַלְיֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 רֵאָה הֶעֱבַרְתִּי מֵעַלְיָךְ עוֹנֶךָ וְהִלַּבֵּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת:
 וְאַתִּיב וְאָמַר. לְדַמְשָׁמְשִׁין קְדָמוֹהִי, לְמִימַר. אִימַרוּ לִיה וַיִּפִּיק נְשִׁין דְלָא
 כְשָׂרָן לְכַהֲנָתָא, מִבֵּיתֵיה. וְאָמַר לִיה. חֲזִי דְאַעֲדִיתִי מִנְךָ, חוֹבְךָ:
 וְאַלְבִּישִׁית יְתָךְ, זְכוֹן: יא וְאָמַר יְשִׁימוּ צַנִּיף טְהוֹר עַל־רֹאשׁוֹ

זולק הדקדוק: ב והיו לי לעם. בטעם שופר וזקף: ושכנתי. טפחא: בתוכך. אתנח (בכל ספרי
 תימן): ה את יהושע. בפשטא אחת, גם בירושלמיים:

וַיִּשְׁמְרוּ הַצְּנִיף הַטְּהוֹר עַל-רֹאשׁוֹ וַיִּלְבְּשׁוּהוּ בְּגָדִים וּמִלְאֵךְ
 יְהוָה עֲמֹד: וְאָמְרִית. שׁוּ. מִצְנָפָא דְכִיָּא, עַל רִישִׁיה. וְשׁוּיָאוּ מִצְנָפָא
 דְכִיָּא, עַל רִישִׁיה. וְאֶסְבִּוּהִי, אֶתְתָּא דְכְּשָׂרָא לְכַהֲנָתָא. וּמִלְאֵכָא דִּי, קָאִים:
 וְיַעַד מִלְאֵךְ יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לְאֹמֵר: וְאֶסְהִיד, מִלְאֵכָא
 דִּי, בִּיהוֹשֻׁעַ, לְמִימַר: כִּי פִה־אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת אִם־בְּדַרְכֵי
 תִּלְךְ וְאִם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם־אֶתְּהָ תִדְרִין אֶת־
 בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת־חֲצָרֵי וְנִתְתִּי לְךָ מִהַלְכִים בֵּין
 הָעַמֻּדִים הָאֵלֶּה: בְּדִן אָמַר, יי עֲבָאוֹת. אִם בְּאוֹרְחֹן דְּתַקְנֹן קְדָמִי
 תִּתְּךְ, וְאִם ית מִטְּרַת מִימְרֵי תִטְר. וְאִף אַתְּ, תִּדְרִין לְדַמְשַׁמְשִׁין בְּבֵית
 מִקְדָּשִׁי. וְאִף, תִּטְר ית עֲזַרְתִּי. וּבִאֲחִיוֹת מִיִּתְיָא, אֲחִינְךְ. וְאַתִּין לְךָ, רַגְלִין
 מִהַלְכֹן, בֵּין סַרְפֵּיָא, הָאֵלִין: כִּי שָׁמַע־נָא יְהוֹשֻׁעַ | הִכְתֵּן הַגְּדוֹל
 אֶתְּהָ וְרַעֲיָךְ הַיְשָׁבִים לְפָנֶיךָ כִּי־אֲנֹשִׁי מוֹפֵת הֵמָּה כִּי־
 הִנְנִי מִבִּיא אֶת־עַבְדֵי צִמְח: שָׁמַע בְּעֵן. יְהוֹשֻׁעַ, כְּהֵנָּא רַבָּא. אַתְּ
 וְחַבְרֵךְ, דִּיתְבִּין קְדָמְךָ. אַרִי גְבַרִין כְּשָׂרִין לְמַעַבְד לְהוֹן נְסָא, אַנּוּן. אַרִי
 הָאֲנָא מִיִּתִי, ית עַבְדֵי מְשִׁיחָא, וְיַתְגְּלִי: כִּי | הִנֵּה הָאֲבֹן אֲשֶׁר
 נִתְתִּי לְפָנֶי יְהוֹשֻׁעַ עַל־אֲבֹן אַחַת שְׁבַעֵה עֵינַיִם הִנְנִי
 מִפְּתַח פֶּתַחַּה נְאֻם יְהוָה עֲבָאוֹת וּמִשְׁתִּי אֶת־עֵוֹן הָאָרֶץ־
 הַהִיא בְּיוֹם אֶחָד: אַרִי הָא אֲבָנָא. דִּיהִבִּית, קְדָם יְהוֹשֻׁעַ. עַל אֲבָנָא
 חָדָא, שְׁבַעֵא חֲזֵין לֵה. הָאֲנָא, גְּלִי חֲזִיתָהּ. אָמַר, יי עֲבָאוֹת. וְאַעֲדִי, ית
 חוֹב אַרְעָא הַהִיא, בְּיוֹמָא חָד: כִּי בְּיוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה עֲבָאוֹת
 תִּקְרָאוּ אִישׁ לְרַעְהוּ אֶל־תַּחַת גִּפְּן וְאֶל־תַּחַת תַּאֲנָה:
 בְּעַדְנָא הַהוּא. אָמַר, יי עֲבָאוֹת. תַּעֲרַעֲוּ, גְּבַר לְחַבְרִיָּה. לְתַחֲוֹת פִּירֵי

ז'לק הרקדוק: כִּי שָׁמַע־ השׁי"ן גע׳. [יהושׁע. כפשט א'] אַתְּהָ וְרַעֲיָךְ. תִּיבַת 'אתה' בטעם
 פשטא, לא מהופך: כִּי תִקְרָאוּ אִישׁ לְרַעְהוּ. ה"ג בסת"י, ול"ג תִּיבַת 'אל' גם בירושלמיים כן:

גִּפְנוּהִי וְלַתְּחוֹת, פִּירֵי תִינוּהִי: ^{טו} וַיֵּשֶׁב הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי
וַיַּעֲרֵנִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲזוּר מִשְׁנֵתוֹ: וְתָב. מִלֶּאכָא, דִּי מְמַלִּיל
עִמִּי. וְאַעֲרַנִּי כְּגִבְרָא, דְּמַתְּעַר מִשְׁיַנְתִּיה: ^{טז} וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה
רֹאֶה (כ' וַיֹּאמֶר) וַאֲמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַתֹּךְ זָהָב כְּלָה וְגִלְתָּה
עַל-רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נִרְתִּיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹעֲצוֹת
לְנִירוֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשָׁהּ: וַאֲמַר לִי. מָה אַתָּה חֲזִי. וְאַמְרִית. חֲזִיתִי
וְהָא מְנוֹרַתָּא דְּדַהֲבָא כְּלָה, וְגִלְתָּה עַל רִישָׁהּ. וְשִׁבְעָא בּוֹצִינְהָא, דְּעֵלָה.
שִׁבְעָא וְשִׁבְעָא, דְּמַרְיָקִין מְנוּהוֹן מִשְׁחָא. לְבוֹצִינְיָא, דְּעַל רִישָׁהּ:
^{יז} וְשִׁנַּיִם זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיְמִין הַגְּלָה וְאֶחָד עַל-
שְׂמָאלָהּ: וְתַרִּין זֵיתִין, דְּעֵלָה. חַד, מִיְמִין גְּלַתָּא. וְחַד, עַל שְׂמָאלָהּ:
^{יח} וְאַעֲן וַאֲמַר אֵל הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי לֵאמֹר מָה אַלְהָ
אֲדֹנָי: וְאַתִּיבִית, וְאַמְרִית. לְמִלֶּאכָא. דִּי מְמַלִּיל עִמִּי, לְמִימַר. מָה
אֵלֶיךָ, רַבּוּנִי: ^{יט} וַיַּעֲן הַמַּלְאָךְ הַדְּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא
יָדַעְתָּ מָה הֵמָּה אֱלֹהִים וַאֲמַר לֹא אֲדֹנָי: וְאַתִּיב. מִלֶּאכָא. דִּי
מְמַלִּיל עִמִּי, וַאֲמַר לִי. הֲלֹא יָדַעְתָּא, מָה אַנּוּן אֵלֶיךָ. וְאַמְרִית, לָא רַבּוּנִי:
^כ וַיַּעֲן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר-יְהוָה אֵל-זֶרְבָבֶל
לֵאמֹר לֹא בְּחִיל וְלֹא בְּכַח כִּי אִם-בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה
עֲבָאוֹת: וְאַתִּיב. וַאֲמַר לִי, לְמִימַר. דִּין, פְּתַגְמָא דִּי. עִם זֶרְבָבֶל,
לְמִימַר. לֹא בְּחִיל, וְלֹא בְּגִבּוּרָא. אֱלֹהִין בְּמִימַרִי. אָמַר, יי עֲבָאוֹת:
^{כא} מִי-אַתָּה הַרְגָדוּל לְפָנַי זֶרְבָבֶל לְמִישָׁר וְהוֹצִיא
אֶת-הָאֶבֶן הַרְאֵשָׁה תְּשֹׂאוֹת תָּן תָּן לָהּ: מָה אַתָּה חֲשִׁיבָא,
מַלְכוּתָא טַפְשָׁתָא. קָדָם זֶרְבָבֶל, הֲלֹא כְּמִישָׁרָא. וַיְגַלִּי יָת מְשִׁיחִיהָ,
דְּאָמִיר שְׁמִיהָ מְלֻקְדָּמִין. וַיִּשְׁלוּט, בְּכָל מַלְכוּתָא: ^{כב} וַיְהִי דְּבַר-יְהוָה

אלי לאמר: והוה פתגם נבואה מן קדם יי, עמי למימר: כג ידי זרפבל יסדו הבית הזה וידיו תבצענה וידעת פי יהוה צבאות שלחני אלכם: ידי זרפבל. שריאה. למבני ביתא הדין, וידוהי תשכללניה. ותדעון, ארי יי צבאות, שלחני לאתנבאה לכון:

(גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל:)

(פרקנא. יי צבאות, שמייה. קדישא, דישראל:)

על דא יתברך וישתבח, שמא רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם, ולעלמי עלמיא:

שלח לך

גהח לכונחת שבת ושני וחמישי

תפסיר רס"ג

יג א) תים פלם אללה מוסי תכלימא: ב) אבעת ברגאל. ירומון בלד פנעאן. אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל. רגל ואחד מן סבט אבאיה תבעת

יג א וידבר יהוה אל משה

לאמר: ומליל יי עם משה למימר:

ב שלח לך אנשים ויתרו

את ארץ כנען אשר אני

נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה

אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: שלח לך גבריין. ויאלוון

ית ארעא דכנען. דאנא יהיב לבני ישראל. גוברא חד גוברא חד.

————— כס"י —————

לפנינו, כמה שנאמר (סז) ותקרבו אל אלי בלכם וגוי, ומשה נמלה בשכינה. אמר אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר (שמוס ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגוי, חזיהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי הפגללים למען לא יירשדה:

יג ב שלח לך אנשים. למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר: שלח לך. לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים 6, כג) נשלחה אנשים